

BASARABIA ȘI BUCOVINA

REVISTĂ DE ISTORIE, CULTURĂ ȘI INFORMARE

ÎNGRIJITĂ DE NICOLAE LUPAN

DINTOTDEAUNA

La hotarul primelor două secole ale erei noastre ținutul mioritic al Basarabiei și Bucovinei de mai târziu făceau de acum parte din Țara ce-l avea drept rege pe Decebal, urmat de nepoftitul Traian ce cucerește Dacia prin lupte crâncene.

Drept mărturie stau și vor sta în veci Monumentul dela Adamclisi și Columna lui Traian dela Roma.

Colonizarea romană, mai puternică decât în orice altă parte a Imperiului Tiberian, duce la asimilarea Dacilor și la n a ș t e r e a de mai târziu a Poporului Român din care fac parte indivizibilă Basarabenii și Bucovinenii. Popor latin împrejmuit mai apoi de neamuri slave.

N a ș t e r e ce va lumina de-a pururi năzuințele de unitate ale poporului ce poartă și va purta mereu numele veșnicului Oraș în ciuda tuturor fărâmițărilor și răzlețirilor de pe parcursul Istoriei. Fărâmițări impuse cu forța din afara granițelor daco-romane.

Așadar, DINTOTDEAUNA, Basarabia și Bucovina au trăit și vor trăi cât lumea prin trecutul lor glorios, ca un tot unic și indistructibil, în hotare rânduite de însăși Pronia Cerească.

Hotare ce aveau să facă ceea ce a fost să fie Țara Românească, cu coloană vertebrală carpatină, cu văi și coline "dela Nistru pân' la Tisa" și pe Dunăre până la Marea cea mare și Neagră.

Nicolae LUPAN

A ROSTI NUMELE BASARABIA E UNA CU A PROTESTA CONTRA DOMINAȚIUNII RUSEȘTI.

Mihai EMINESCU

BASARABIA

1918 1990

ACTUL UNIRII

VOTAT DE SFATUL ȚĂRII

LA 27 MARTIE ST. V 1918

ÎN NUMELE POPORULUI BASARABIEI SFATUL ȚĂRII DECLARĂ REPUBLICA DEMOCRATICĂ MOLDOVENEASCĂ (BASARABIA) ÎN HOTARELE EI DINTRE PRUT NISTRU DUNĂRE MAREA NEAGRĂ ȘI VECHILE GRANIȚE CU AUSTRIA RUPTĂ DE RUSIA ACUM O SUTĂ ȘI MAI BINE DE ANI DIN TRUPUL VECHII MOLDOVE ÎN PUTEREA DREPTULUI ISTORIC ȘI DREPTULUI DE NEAM PE BAZA PRINCIPIULUI CĂ NOROADELE SINGURE SĂ-ȘI HOTĂRASCĂ SOARTA LOR DE AZI ÎNAINTE ȘI PENTRU TOTDEAUNA SE UNEȘTE CU MAMA SA ROMÂNIA

TRĂIASCĂ UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA DE-A PURURI ȘI TOTDEAUNA!

PREȘEDINTELE SFATULUI ȚĂRII

ION INCULEȚ

VICE-PREȘEDINTE

PAN HALIPPA

SECRETARUL SFATULUI ȚĂRII

I. BUZDUGAN

ȘTEFAN CEL MARE

DIMITRIE CANTEMIR

Bucurați-vă surori mândre și vă înveseliți
Împreună regăsite lângă maica ce iubiți,
Jucați hora înfrățirii cu flăcăi dintre stejari,
Hora sfântă a dezrobirii, hora României Mari.

C. ZARIDA SYLVA

ANUL I, Nr. 4 - 5 - 6 — APRILIE - MAI - IUNIE 1990

BUCUREȘTI, STR. ALEXANDRU DONICI Nr. 32

SCURTĂ RETROSPECTIVA A REUNIRII

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de Neam, pe baza principiului, ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, DE AZI ÎNAINTE ȘI PENTRU TOTDEAUNA SE UNEȘTE CU MAMA SA ROMÂNIA ....

....

Trăiască Unirea Basarabiei cu România, de-a pururea și pentru totdeauna!

Președintele Sfatului Țării, I. INCULEȚ
Secretarul Sfatului Țării, I. BUZDUGAN

DEPUTAȚII SFATULUI ȚĂRII CARE AU VOTAT UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

Alexandri Nicolae, Alistar Elena, Baltag Alexandru, Bârcă Teodor, Bârcă Teodosie, Bivol Constantin, Bogos Vladimir, Botnarciuc Ștefan, Budescu Vladimir, Budișteanu Ignatie, Buiuc Ilarion, Buruiană Gheorghe, Buzdugan Ion, Caraiman Anton, Cărăuș Dimitrie, Cazacliu Grigore, Cazacliu Ion, Cazacliu Vladimir, Cernei Nicolae, Cerescu Vasile, Cernof Nicolae, Cernouțan Nicolae, Chiorescu Vladimir, Cijevschi Vasile, Cocarla Pavel, Codreanu Ion, Codreanu Nicolae, Costin Ion, Creangă Ion, Chiriac Afanasie, Crihan Anton, Dragomir Dimitrie, Dron Dimitrie, Dutchevici Felix, Epure Boris, Erhan Panteleimon, Gafenco Vasile, Găină Andrei, Galițchi Simeon, Ghenzul Vasile, Groapă Alexandru, Grosu Nicolae, Halippa Panteleimon, Herța Teodor, Ignatiuc Ion, Inculeț Ion, Ioncu Teofil, Lașcu Vasile, Maculețchi Mihail, Mare Gheorghe, Marghitan Dimitrie, Mămăligă Nicolae, Mândrescu Vasile, Mârza Dimitrie, Minciună Mihail, Morariu Alexandru, Morariu Anatolie, Munteanu Zamfir, Năstase Gheorghe, Neaga Teodor, Osoian Constantin, Palii Efimie, Păscăluță Ion, Pântea Gherman, Pelivan Ion, Piciormare Petru, Sacară Nicolae, Sberea Chiril, Scobioală Andrei, Silitari Timofte, Sinicliu Elefterie, Soltuz Nicolae, Spinei Chiril, Stavro Gheorghe, Stere Constantin, Sucevan Iacob, Suruceanu Nicolae, Suruceanu Teodor, Tudor Gheorghe, Tudose Ion, Turcuman Grigore, Țancu Vasile, Țurcan Leonida, Uncu Teodor, Valuță Ion, Zubac Vitalie.

CONTRA UNIRII BASARABIEI CU ROMÂNIA AU VOTAT:

Balamez Ștefan (bulgar), Osmolovschi Arcadie (ucrainean), Starenchi Mihail (ucrainean).

PREȘEDINTELUI SFATULUI ȚĂRII I. INCULEȚ ȘI PRIMULUI-MINISTRU Dr. D. CIUGUREANU

Cu adâncă emoție și cu inima plină de bucurie, am primit știrea despre spontaneul act ce s'a săvârșit la Chișinău.

Sentimentul național ce se deșteaptă atât de puternic în timpul din urmă în inimile Moldovenilor de dincolo de Prut, a primit prin votul înălțător al Sfatului Țării o solemnă afirmare. Un vis frumos s'a înfăptuit.

Din suflet mulțumesc Bunului Dumnezeu că mi-a dat în zile de restriște să văd după o sută de ani pe frații basarabeni venind iarăși la Patria-Mamă.

Aduc prinosul meu de călduroase mulțumiri domniilor voastre și Sfatului Țării, a cărui patriotică sforțare a fost încoronată de succes.

În aceste momente solemne și înălțătoare pentru Patria de aci înainte comună, Vă trimit la toți cetățenii din România de peste Prut regescul Meu salut, înconjurându-Vă cu aceeași inimoasă și caldă iubire părintească.

FERDINAND I

CĂTRE D-l C. STERE

În crudele încercări ale acestor vremuri, cu dragoste mai vie ca oricând, și primind din nou la străvechiul nostru cămin scumpa noastră Basarabie, am aflat cu neîntrecută mulțumire, după un veac de despărțire, că simțămintele și credințele noastre de pe amândoi țărmii Prutului, au rămas neclintite. Nu mă îndoiesc că, călăuzit de ele, Sfatul Țării ne va da neîncetat ajutorul său pentru a desăvârși marea lucrare întreprinsă împreună, — precum Unirea tuturor glasurilor cari v'au ales Președinte dintre membrii Adunării deputaților României este negreșit arătarea hotărârii tuturor partidelor din Sfatul Țării de a consfinți și întări Unirea.

În simțămintele de Unire și credință ale noilor cetățeni ai Regatului, toți Românii împreună cu Mine vor vedea o chezășie puternică a propășirii Neamului nostru, — pentru care vă mulțumesc și vă rog a împărtăși Sfatului Țării arătarea recunoștinței mele.

FERDINAND I

DECRET REGAL

FERDINAND I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori sănătate:

Asupra raportului Președintelui Consiliului Nostru de Miniștri Nr. 69/918:

Am decretat și decretăm:

Art. I. — Sunt numiți miniștri ai Noștri Secretari de Stat fără portofoliu:

D. Ion Inculeț și D. Doctor Daniel Ciugureanu.

Art. II. — Președintele Consiliului Nostru de miniștri este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în Iași la 9 Aprilie 1918.

FERDINAND I

ACTUL DE RATIFICARE AL UNIRII BASARABIEI

FERDINAND I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori sănătate:

Corpurile Legiuitoare au votat și adoptat, iar Noi sancționăm ce urmează:

LEGE ASUPRA UNIRII BASARABIEI CU VECHIUL REGAT AL ROMÂNIEI

Art. unic. Se ratifică, investindu-se cu putere de lege, Decretul-Lege Nr. 842 din 9 Aprilie 1918, publicat în Monitorul Oficial Nr. 8, din 10 Aprilie 1918, privitor la Unirea Basarabiei cu Vechiul Regat al României, cu cuprinderea următoare:

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori sănătate:

Sfatul Țării din Basarabia, în ședința lui de la 27 Martie (9 Aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, 3 contra, fiind și 36 abțineri, a adoptat următoarea rezoluție:

În numele Poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunărea, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută de ani și mai bine din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de Neam, pe baza principiului, ca popoarele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna,

Se unește cu Mama sa România.

Și Președintele Consiliului Nostru de miniștri declară că:

În numele Poporului român și al Regelui lui M. S. Ferdinand I, al României, iau act de acest vot quasiunanim și declar la rândul meu Basarabia Unită cu România pe veci, una și nedespărțită.

Dat în Iași, la 9 Aprilie 1918.

FERDINAND I

Președintele Consiliului de Miniștri, Al. MARGHILOMAN
Ministru de Justiție, D. DOBRESCU

* * *

Această lege s'a votat de Adunarea Deputaților în ședința de la 29 Decembrie anul 1919, în unanimitate, cu aclamațiuni.

Președinte N. IORGA
Secretar Teodosie BÂRCĂ

Această lege s'a votat în Senat în ședința de la 29 Decembrie anul 1919, în unanimitate, cu aclamațiuni.

p. Președinte Dr. C. ȘUMULEANU
Secretar I. BARBAREU

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului și publicată în "Monitorul Oficial".

Dat în București la 31 Decembrie 1919.

FERDINAND I

Președintele Consiliului de Miniștri Al. VAIDA-VOEVOD
Ministru de Stat fără portofoliu I. INCULEȚ
Ministru de justiție, ad-interim Ștefan C. POP

A P E L

Românii de peste Prut se adresează Românilor din Regat. Către aceștia din urmă se îndreaptă în aceste vremuri de mare frământare privirile neamului românesc din Basarabia.

Peste două milioane de români așteaptă dincolo de Prut cuvântul liberator al românilor de dincoace de Prut. Români prin sânge și tradiții, români prin amintiri și aspirații, români prin trecutul comun ca și prin viitorul pe care tot comun îl vroesc, românii basarabeni, țin de a lor datorie să-și spună cu glas tare cuvântul și dorul.

AM FOST ȘI VREM SĂ FIM ROMÂNI !

Soarta vitregă și brutalitatea muscălească ne-au răpit dela sânul patriei mume. Dar nici vitregia soartei, nici brutalitatea regimului rusesc n'au putut smulge din noi nici amintirile unui trecut al gloriei și libertatea românească, nici dorul realipirii de România. Aceasta voiam s'o spunem fraților noștri din Regatul liber al României.

Voi nu aveți dreptul de a nu ne asculta.

Datori sunteți să ne ascultați.

Nu este și nu poate fi român acela, care cu inima ușoară jertfește ființa românească a peste două milioane de români subjugați.

LIGA PENTRU LIBERAREA BASARABIEI,
Calea Victoriei 29, București. 1915.

N o t ă: Și "Românii de peste Prut" au fost auziți de "Românii din Regat". Dar astăzi îi aude cineva?!..

COMEMORAREA CELEI DE A 72 ANIVERSĂRI A REUNIRII BASARABIEI CU PATRIA-MAMĂ

ÎN LOC DE CUVÂNT ÎNAINTE

de Zamfir ARBURE

...Situată la marginea lumii civilizate, soarta Basarabiei a fost de a primi cea dintâiu toate loviturile tempestei, deslănțuite contra lumii civilizate de lumea barbară, care se așeza cu încetul în văile Rusiei dincolo de Nistru.

"Potopul Asiei a vrut să înghită lumea", zice Bălcescu în sublima Cântarea României, "și Românii i-au pus stavilă". Avangarda acelor Români, cari au stăvilit în curgere de secoli puhoiul popoarelor barbare, au fost Românii din Basarabia, sentinela neadormită a lumii civilizate.

Cu ochii țintiți spre pustiitățile stepelor de dincolo de Nistru, unde se învârteau hoardele Slavilor și Mongolilor, Românii din ținuturile Hotinului, Sorocei și Orheiului păzeau hotarul Moldovei. Aici, între Prut și Nistru, între cetatea Hotin și Cetatea-Albă, la Tighina, la Lipinți, Chilia, lângă Cahul, Lăpușna, Soroca, Varnița și așa mai departe, s'au petrecut luptele cele mai crâncine între Moldoveni și Turci, Tătari, Cazaci, Poloni. Solul Basarabiei e îmbibat de sânge românesc.

Pe acest petec de pământ românesc a fâlfâit în secolul XV steagul groasnic pentru Musulmani al nebiruitului Ștefan cel Mare. Numele marelui Domn al Moldovei e scris cu litere de aur pe paginile istoriei Basarabiei și toate încercările istoricilor ruși, ca Batiușcoff și Nakko, de-a șterge de pe zidurile Hotinului, Sorocei, Tighinei, Cetății-Albe și ale Chiliei gloriosul nume al lui Ștefan cel Mare vor rămânea zadarnice...

(Din "Liberarea Basarabiei")

CUVÂNT DE DESCHIDERE

de Nicolae LUPAN

Iubiți compatrioți,

S'au scurs trei luni de când tineretul român, acoperit de glorie și recunoștința neamului întreg, a făcut revoluția, pășind în nemurire.

Secerat de gloanțe și călcat de tancuri, cu mâinile și piepturile goale, bravul nostru tineret, ca nicăieri în altă parte a lumii, a răsturnat unul dintre cele mai odioase regimuri pe care le-a cunoscut vreodată istoria – regimul comunist român.

Să ne plecăm deci frunțile în fața memoriei acelor șoimani care ne-au adus libertatea și ridicându-ne în picioare să păstrăm acel minut sfânt de reculegere națională!..

Și tot în picioare să le aducem recunoștința fierbinte pentru posibilitatea de a ne aduna liber la comemorarea celei de a 72 aniversări a reunirii Basarabiei cu Patria-Mamă!

Un nume nepieritor venit dela ceea ce se cheamă Țara Românească prin Ban Basarab, Tahomir, Alexandru, Dan, Mircea, Laiotă și tot așa până în secolul XVI.

Ca apoi, prin ironia soartei, să devină stindard al Românismului în fața năvălitorilor din Răsărit. De unde nu ne-a venit niciodată "lucoarea", cum avusese Cronicarul imprudența să ne-o spună.

Cu părere de rău, astăzi nu putem încă sărbători cu fastul cuvenit întregirea noastră dela 1918 atâta timp cât circa 5 milioane de români basarabeni, bucovineni și herțeni mai zac sub stăpânire străină.

Înalt Preasfinția Voastră Vasile Târgovișteanu,
Cucernici Părinți,
Doamnelor și Domnilor,

Dați-mi voie ca în numele Comitetelor de Conducere, celui al Asociației Mondiale "Pro Basarabia și Bucovina", cât și celui al Asociației Culturale "Pro Basarabia și Bucovina", cu sediul la București, să mulțumesc tuturora, mai ales fraților dintre Nistru și Prut, pe care îi rog să se ridice în picioare (Aplauze furtunoase și îndelungate), deci, fraților dintre Nistru și Prut, scriitori, profesori, ziariști, cercetători științifici, cineaști, filologi pentru bunăvoința de a fi prezenți la această festivitate națională în semn de solidarizare cu cauza Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținutului Herței.

Mulțumesc de asemeni șefilor de partide Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu, Domnului Ministru al Cultelor Nicolae Stoicescu, precum și altor membri ai actualului guvern român prezenți la această festivitate.

Mulțumesc de asemeni conducerii "Rapsodiei Române" și personal domnului Iordan Bărbulescu pentru bunăvoința și înțelegerea de a găzdui, fără plată, comemorarea noastră festivă de astăzi.

Festivitate pe care, după cum am apucat din bătrâni, și prin bunăvoința Prea Cucernicilor Părinți Vasile Țepordei, Petre Buburuz, Anatolie Brumă, Galaction Buruiană, Gheorghe Cunescu, Sergiu Roșca, Anatolie și Vitalie Zare o vom începe cu un Tedeum în memoria unor așa făuritori ai Marei Unri dela 1918 ca Regele Ferdinand, Alexandru Marghiloman, Generalul Ernest Broșteanu, Ion Inculeț, Ion Buzdugan, Pan Halippa, Gherman Pântea, Constantin Stere, Ion Pelivan, Ion Nistor, Onisifor Ghibu, Petre Haneș și alții...

(A urmat Tedeumul)

Iubiți compatrioți,

E cazul să constatăm cu bucurie că unul dintre protagoniștii Actului Unirii dela Chișinău se mai află în viață – ANTON CRIHAN, în vârstă de 97 de ani, ce trăiește în Statele Unite ale Americii! Mulți Ani Trăiască!.. (Aplauze îndelungate. Toți se ridică în picioare).

Acum câteva zile am primit dela Anton Crihan o scrisoare în care printre altele îmi scrie: "Ieri, 11 Martie 1990, am expediat caseta cu salutul pentru aniversarea Unirii Basarabiei. Sperăm că va veni la timp. Noroc și Succes, Anton Crihan".

Apoi adaugă un mic post-scriptum: "În caz că nu veți primi caseta la timp, alăturat aveți mesajul care să fie citit la serbare..."

Ceea ce și fac cu emoție, căci caseta n'a sosit.

"Cu ocazia Aniversării de 72 de ani ai Unirii Basarabiei cu România, eu, dela depărtarea la care mă aflu, îi salut pe basarabenii mei dragi pentru curajul și sentimentele lor românești, de care, de altfel , nu m'am îndoit niciodată.

Eu am avut cinstea și norocul să fiu printre cei ce au înfăptuit Unirea dela 27 Martie 1918. Această unire a fost ca un vis frumos.

Din nefericire însă nu a durat mult, deoarece în 1940, Rusia ne-a ocupat Basarabia din nou.

Să sperăm că această situație se va schimba în viitorul apropiat când ne vom revedea cu toții în România Mare Liberă. Anton CRIHAN"!

(Aplauze îndelungate. Toți se ridică în picioare)

Să-i aducem dar încă odată plecăciunile noastre și urări de sănătate lui Anton Crihan, propunându-vă să-l alegem Președinte de Onoare al comemorării celor 72 de ani ai Basarabiei Românești! Aplauzele dumneavoastră fiind și acordul dumneavoastră.

(Aplauze)

Iar acum să convenim asupra ordinei de zi. Și dat fiind faptul că suntem înscriși la cuvânt 30 de persoane, asi ruga ca intervențiile să nu depășească 3 minute.

Așadar, cuvânt pentru evocarea propriu zisă a evenimentului are Părintele Vasile Țepordei, căruia propun să i se acorde circa 20 de minute.

(Aplauze)

VASILE ȚEPORDEI: Comemorăm deci 72 de ani dela unirea Basarabiei cu România, efectuată la 27 Martie 1918. Imboldul principal al acestei uniri l-a dat conștiința națională a românilor basarabeni. Cei 106 ani de robie lăsaseră urme adânci. Țarismul păcălise populația cu așa zisele avantaje economice și scutirea de serviciu militar.

Administrația din toate domeniile era încredințată în exclusivitate rușilor aduși de pe alte meleaguri. O situație asemănătoare cu cea de azi. Rusificarea a reușit și în mijlocul unor intelectuali proveniți din căsătorii mixte.

Masa țărănească însă rămăsese nealterată. În sate, în târguri și la periferiile orașelor se vorbea românește. Marea majoritate a fiilor de țărani care reușiseră să facă studii secundare și universitare își mențineau limba maternă și toate tradițiile strămoșești.

Mișcarea redeșteptării nationale profită de principiile democratice care afirmau dreptul de manifestare în toate domeniile: politice, sociale, culturale și economice. Revoluția bolșevică deschide cale liberă națiunilor din imperiul țarist spre afirmarea tuturor drepturilor. Basarabenii noștri n'au rămas pasivi. Ei începuseră să se afirme încă din 1905. Mișcarea națională dela Seminarul din Chișinău reușește să obțină introducerea limbii române în programul materiilor de studii. Tot atunci se redeschide tipografia eparhială, închisă de arhiepiscopul rusificator Pavel.

Studenții români basarabeni dela Kiev se reîntorc în Basarabia și scot în 1908 prima gazetă românească "Basarabia". Conducătorii acestei inițiative erau: avocatul Gavriliță, Ion Pelivan și Pan Halipa, la care se mai adaugă un număr de intelectuali din familii de răzeși și clerici.

Rusofonii de pe atunci reușesc să suprime gazeta "Basarabia". Apar însă alte publicații: "Viața Basarabiei", "Moldovanul" și "Glasul Basarabiei" în frunte cu "Luminătorul". În anul 1913 apare "Cuvânt Moldovenesc" sub conducerea lui Pantelimon Halipa. Aceste publicații au dat glas conștiinței naționale. Rusofonii epocii, în frunte cu arhiepiscopul Serafim Ciceagov caută să împiedice mișcarea națională susținând că "basarabenii sunt sălbatici și inculți". Românii basarabeni nu se lasă intimidați.

La 19 și 20 Aprilie 1917 sé ține la Chișinău Congresul cooperativelor sătești — cel mai mare miting la care au participat 10.000 de basarabeni: ofițeri, soldați, studenți, preoți, profesori, proprietari etc. Conducerea au asumat-o maiorul Emanuel Cately și sublocotenentul Anton Crihan. Ei purtau tricolorul românesc într'o atmosferă de entuziasm desăvârșit.

La 2 și 3 Mai 1917 s'a ținut la Chișinău Congresul preoțimii basarabene, iar la 20 Mai — Congresul învățătorilor și al profesorilor. Toți cereau autonomia Basarabiei din punct de vedere administrativ, eclasiastic și economic, cu întrebuințarea limbii române în toate instituțiile. Tot atunci se cerea formarea Sfatului Țării.

Între timp Armata rusă se bolșevizase și teroriza satele Moldovei și Basarabiei. Peste tot se înregistrau numai jafuri și banditism. Conducătorii poporului român din Basarabia au luat măsuri pentru restabilirea ordinei. În cele din urmă au cerut ajutorul Armatei române. S'au format mai multe coloane. Una a intrat pe la Cahul și s'a îndreptat spre Bolgrad, Ismail, Chilia până la Tatarbunar. La Vulcănești a fost un incident, care a costat viața mai multor ostași din Regimentul 5 Călărași.

Comandantul detașamentului și aghiotatul Regimentului 47 au scăpat de moarte grație profesorului universitar rus Filonov, șeful sovietelor din Ismail. Acesta s'a adresat soldaților sovietici cu următoarele cuvinte: "Tovarăși nu avem ce căuta în pământul Basarabiei. Pământul Basarabiei nu este pământ rusesc, este pământ moldovenesc din moși și strămoși. Noi avem destul pământ în Rusia. Nu avem brațe destule ca să-l lucrăm. Nu ne trebuie pământ străin. Să ne ducem la noi acasă și să-i lăsăm pe moldoveni să-și stăpânească în pace pământul lor strămoșesc". (Istoria Războiului pentru întregirea României, de Constantin Chirițescu, pag.229).

27 MARTIE 1968. Nicolae Șchiopu, Părintele Vasile Țepordei, N. Bordeianu și Grigore-Filip Lupu la mormântul fostului Secretar al Sfatului Țării.

În Februarie 1918 învățătorii din ținutul Chișinăului au publicat o moțiune, în care s'au declarat pentru unire

cu România, încheind-o cu urarea: "Trăiască România, mama tuturor românilor". Adunările dela Bălți, Soroca, Orhei, au cerut și au hotărît "unirea cu scumpa țară-mamă România".

La 27 Martie 1918, orele 4 și 15 minute, Ion Inculeț, având în prezidiu pe Pan Halipa, Epure, Misircov și Ion Buzdugan declară ședința Sfatului Țării deschisă. Sunt prezenți toți membrii Cabinetului Republicii Moldovenești. Primul Ministru al Guvernului Român Al. Marghiloman salută ședința în numele Guvernului Român, ținând o impresionantă cuvântare în sprijinul unirii Basarabiei cu România.

Constantin Stere ține și el o istorică cuvântare, demonstrând că poporul român, n'a venit din afară în Basarabia; el aici s'a născut, aici s'au fiert și s'au topit acele elemente din care s'a născut poporul român. Noi n'avem unde ne duce și pe noi nimeni nu ne poate alunga din casa noastră.

Un veac fără sfârșit; noi plecați, tăcuți, conștienți de slăbiciunea noastră, noi am dus jugul un veac întreg. Limba noastră a fost interzisă, "un veac întreg cartea în limba natală a fost persecutată, ca o otravă revoluționară. Sacrificii imense făceau aceia cari doreau să-și însușească începuturile culturii naționale.

Și acum când noi voim să intrăm ca stăpâni în casa noastră nimeni n'are voie să ne închidă intrarea"

Președintele Inculeț propune ca Deputatul Ion Buzdugan să dea citire declarației de unire. Sala aplaudă cu entuziasm. Se urcă la tribună Primul Ministru al României Al. Marghiloman, care declară că primește "votarea unirii Basarabiei cu toate condițiunile ei". Deputații ovaționează îndelung.

Este un moment solemn și impresionant, Basarabia este salvată din ghearele streine. Locuitorii ei pot dormi liniștiți. Își pot crește copiii în duh strămoșesc. Își pot vorbi limba. Pot fi singuri stăpâni în casa și pe pământul lor. Prutul nu mai era râu blestemat.

Basarabia a fost supranumită gornistul, la a cărei chemare au venit și celelalte provincii surori: Bucovina și Transilvania. Deci, începutul României Mari l-a făcut Basarabia.

(Aplauze îndelungate)

NICOLAE LUPAN: Iubiți compatrioți,

Am mai spus-o cu diferite ocazii și în diferite țări ale lumii, dar cred că e cazul s'o spun și astăzi aci, în capitala țării noastre întregi, că toate relele din ultimii 50 de ani pentru noi românii – dela 23 August 1939 ni se trag!.. Adică dela pactul mișelesc dintre Rusia comunistă și Germania fascistă.

Și atâta timp cât acest pact nu va fi declarat în toată lumea nul și neavenit nu va fi pace și dreptate pe pământ...

(Aplauze)

Cu prilejul unirii dela 1918, marele român basarabean PAN HALIPPA urcă la tribună și zise: "Veacuri întregi pământul nostru strămoșesc geme sub jug străin... Spre voi, frați ostași, este astăzi toată nădejdea noastră!.."

Nădejde ce le-o exprima și în vers de poezie prin Vestea Libertății pe care Halippa o scria la doar trei săptămâni dela căderea Țarului: "Piere groaznica robie,/ Ce de-un veac ne tot apasă;/ Peste 'ntreaga 'mpărăție/ Un nou soare vrea să iasă."/

La care transnistrianul TOMA JALBĂ replică cu un patetism neîntrecut: "Vreau să vă întreb pe dumneavoastră, frații mei și neamurile mele, care suntem moldoveni dintr'un sânge, cui ne lăsați pe noi, cei ce suntem rupți din coasta Basarabiei și trăim pe celălalt mal al Nistrului?.. Noi rămânem ca șoarecii în gura motanului..."

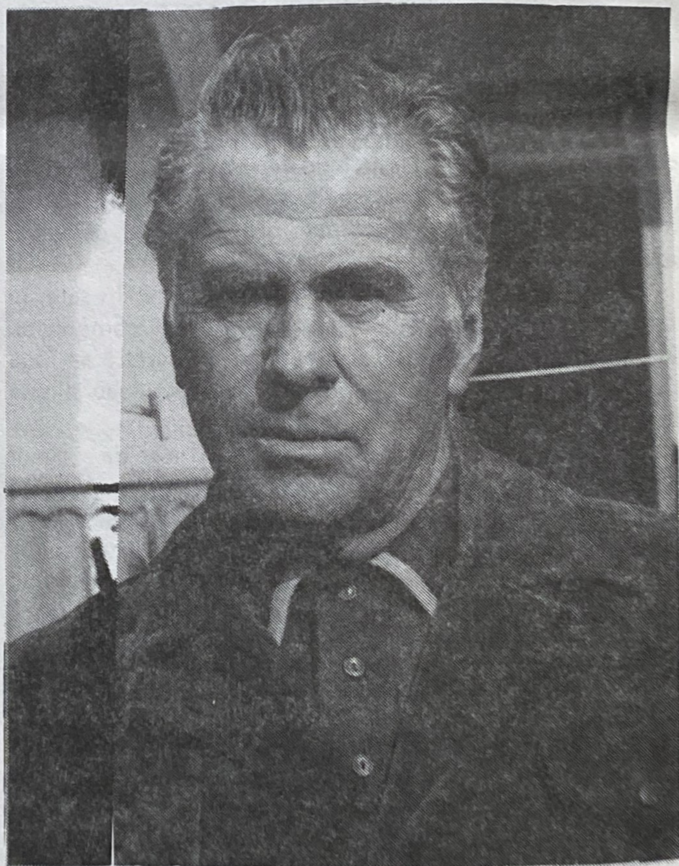
Am făcut această punte ca să vă prezint pe un român transnistrian, romancier și publicist de frunte dela Chișinău – VLADIMIR BEȘLEAGĂ.

(Aplauze furtunoase)

După declararea independenței totale a noii Republici Moldovenești în ziua de 24 Ianuarie, dată ce nu fusese aleasă întâmplător, CONSTANTIN STERE, răspunzând unui oponent rus, cum că intelectualitatea rusească va părăsi în semn de protest Basarabia, declara dela tribuna Sfatului Țării, mai întâi în română și apoi în rusă:

"Ce slabe legături trebuie să aibă un asemenea om cu țara aceasta!..El nu se poate asemăna întru nimic cu un Român Basarabean, născut și crescut aici. Noi suntem de aici, noi nu putem merge nicăieri și nimeni nu are dreptul să ne alunge de aici..."

După cum tot nimeni nu are dreptul să-i facă în continuare zile fripte nici ilustrului nostru bucovinean Vasile Levițchi, poet și publicist, căruia îi dau cuvântul.

VASILE LEVIȚCHI: Există un adevăr de netăgăduit: la croirea cu forța a hotarelor nedrepte sunt folosite multe neadevăruri, iar hotarul nedrept sângerează ca o rană vie. Vinovații pentru această durere nu roșesc, ci invocă neadevăruri.

Neadevărul rămâne ceea ce este, fie că e vorba de convenționalele minciuni nevinovate, așa-zisele mici ajustări ale realității, fie că se abate asupra oamenilor tăvălugul cumplitelor minciuni sociale și politice, menite să niveleze conștiințele, să sterilizeze de suflet ființa

umană, să stingă în ea tocmai ceea ce ține de spiritualitate și de adevărată cultură.

Pentru conaționalii mei, românii din nordul Bucovinei, acest tăvălug a însemnat și mai înseamnă strivirea sufletelor, înăbușirea datinelor, denaturarea istoriei, falsificarea limbii; el a dus la abrutizare, la nepăsare față de adevăr și dreptate. Smulgerea noastră din trupul țării au numit-o eliberare. Și n'a roșit nimeni. Pierderea limbii materne au zis că e îmbogățire spirituală.

Sărăcia noastră a fost investită cu titlu de noblețe în numele fericirii generațiilor viitoare. Depersonalizarea individului, cultivarea simțului gregar, supunerea oarbă, atrofierea creierului prin teama de a gândi, transformarea oamenilor în mase omogene, gata să aprobe unanim orice inepție — toate acestea erau date drept componente ale procesului de făurire a omului nou, iar fenomenul în totalitatea lui era privit ca o dovadă a unei înalte conștiințe revoluționare și progresiste. Marii și tarii nu roșeau. S'a ajuns la gluma amară că de atâta roșu s'a pierdut și capacitatea de a roși, elementarul simț omenesc al rușinii. Hotarul nedrept tăiat în carne vie între Vicov și Suceveni glăsuia prin gura eliberatorilor cum că la Vicov se vorbește o limbă, iar la Suceveni alta.

Și oare poate să mai dăinuie ceea ce e clădit pe minciună? S'a prăbușit în văzul întregii lumi idealul "credința în viitorul luminos". Se vorbește despre "greșeli", dar nu prea vedem graba nimănui de a le repara. Hotarele arbitrare dor cum au durut și până acum. Ca să parcurgi cei câtiva chilometri dela Igești la Bilca trebuie vize și un lung ocol pe la vămi. Și nu roșește nimeni. Și încă vorbim despre Marea Casă Europeană! În plină civilizație, la sfârșit de mileniu!

Noi ce ne facem, românii din nordul Bucovinei? Ne mângâiem cu gândul "de n'ar fi mai rău"?.. Revenim la alfabetul latin, dar n'avem manuale, n'avem cărți românești în biblioteci, n'avem cadre didactice suficient pregătite. Oare Țara e atât de departe încât să nu ne poată ajuta? Unde să învețe mai departe copiii noștri, dacă n'au ajuns încă să se dezică de limba lor de acasă?

Fântâna din fața casei lui Aron Pumnul e cam delăsată, ar trebui readusă la viață. Oare vom uita că din ea și-a potolit setea Eminescu? Oare copiii noștri nu sunt însetați și astăzi de apa vie a dăinuirii lor?

Odată ce s'a recunoscut că pe minciună nu se poate clădi nimic durabil, ar fi cazul ca revenirea la adevăr să fie deplină, iar cei investiți cu putere să-și redobândească elementara prioritate omenească de a roși atunci când e cazul.

Îngrozitoare iarba rea ce tot răsare!
Și ne-am tot vrea grădinii noastre grădinari,
Să cultivăm a bunei cuviințe albă floare
Să strălucească nu numai la zile mari.

Ar trebui, când ne mâhnește verbul indecent
Și scuipă sceptic răsfățații-sfidătorii,
Când insolența se drapează'n sentiment —
Să-i înălțăm cântări de laudă candorii.

Ar trebui, când ne tot ia și piuit și glas,
Cu aroganța lui, atotputernicul "Ei și?"
Să-i înălțăm, pe unde se mai ține și-a rămas,
Un imn capacității omenești de a roși.

Vasile LEVIȚCHI
Președinte de onoare al Societății pentru cultură românească "Mihai Eminescu" din Cernăuți.

GHEORGHE GHIMPU (care a făcut 6 ani de închisoare sovietică pentru naționalism românesc):

În calitate de secretar responsabil al Sfatului Frontului Popular din Moldova (FPM), în numele întregului Front Popular, în numele Președintelui său Domnul Ion Hadârcă, salut inițiativa Asociației Culturale "Pro Basarabia și Bucovina" de a comemora la București cea de a 72 Aniversare a Reunirii Basarabiei cu România.

Mai doresc să menționez că FPM, toți oamenii de bine din Basarabia, au susținut și salută Revoluția Română și speră că România, terminând cu dictatura, va înscăuna Democrația și, prin aceasta, își va ocupa cu demnitate locul binemeritat alături de alte state democratice europene și din lumea întreagă.

La rândul său, pentru comemorarea Unirii, FMP a organizat la Chișinău, în ziua de 25 Martie curent, un Miting la care cei peste 15.000 de participanți au adoptat o Declarație în care, printre altele se menționează că:

"...Contestarea legitimității Actului Unirii Basarabiei cu România de către autoritățile sovietice și istoriografia sovietică oficială este un rezultat al nerenunțării la moștenirea imperială a Rusiei țariste, al persistenței mentalității imperiale de dictat stalinist. Dreptul firesc și legitim la autodeterminare a Românilor basarabeni a fost violat prin forța brută și dictat în urma aplicării Pactului Ribbentrop—Molotov și a protocoalelor adiționale secrete..."

În acest context Frontul Popular din Moldova salută constituirea Asociației Culturale "Pro Basarabia și Bucovina" care își pune în fața sa scopuri nobile de:

— Integrare firească a valorilor spirituale și artistice ale românilor basarabeni și bucovineni la spațiul mioritic de totdeauna daco-roman;

— Circulația liberă, fără vize și permisiuni speciale, a tuturor românilor de ambele părți ale Prutului;

— Culegerea de documente, articole, studii, hărți, fotografii privind apartenența la spațiul mioritic românesc a Basarabiei și Bucovinei de Nord și a ținutului Herței pentru sistematizare și publicare;

— Organizarea de manifestări culturale, artistice, științifice, comemorări, conferințe, congrese cu participarea cât mai largă a românilor de pretutindeni etc.

Până în prezent, românii basarabeni au reușit să obțină recunoașterea limbii lor materne drept limbă de stat în RSSM, să revină la veșmântul ei firesc — grafia latină.

Urmează să obținem legea cu privire la cetățenie, cu privire la simbolică, cu privire la suveranitatea economică și politică și multe alte probleme.

În viața politică a republicii pluralismul de opinii cucerește tot mai mult teren, în timp ce monopolul Partidului Comunist asupra puterii descrește!

În acest context, vă aduc la cunoștință că Domnul Ion Hadârcă, Președintele FPM, fiind până la 23 Martie membru de partid, printr'o declarație publică a ieșit din rândurile lui, rămânând să se ocupe de activitatea FPM — unica formație de luptă a românilor basarabeni pentru libertate și dreptate.

Sperăm că transformările radicale pe care le trăiește tot neamul românesc în momentul de față, vor duce la mutații fundamentale în viața noastră spirituală, economică și politică.

Trăiască România liberă!

NICOLAE LUPAN: La comemorarea celei de a 72 Aniversări a Reunirii Basarabiei cu România au mai luat cuvântul Petru Buburuz, Andrei Strâmbeanu, Vladimir Beşleagă, Valeriu Matei, Alexandru Usatiuc, Grigore-Filip Lupu, Nicolae Stoicescu, Ministrul cultelor din România, Ion Puiu şi alţii.

Cuvântări foarte interesante dar pe care, din lipsă de texte, nu le putem reproduce aici.

Şi ar mai fi un fapt regretabil, acela că din partea Guvernului Român, la comemorarea Reunirii Basarabiei cu Patria-Mamă n'au participat decât Mihai Chiţac, Răzvan Teodorescu şi amintitul Nicolae Stoicescu.

Cât despre Radioteleviziunea Română Liberă, cum i se zice, ea n'a găsit de cuviinţă să fie prezentă la festivitate. Păcat!..

Cu atât mai mult că în "Timpul" din 16 Aprilie 1878 Eminescu scria: "De când e suflet de român pe faţa pământului, românul a fost mândru de a fi român..." Pentru că "Sămânţa din care a răsărit acest popor nu va pieri decât atunci când românii vor uita nobleţea seminţiei lor".

Trăiască România Mare!..

Valeriu MATEI

ORIENTALĂ

La toate vei privi altfel
când vei ajunge-a înţelege
că timpul vrând să ne dezlege
ne învârteşte în inel,

că eşti sub microscopul legii
o infuzorie'n delir,
că'n umbră mai triumfă regii
ungându-şi crimele cu mir

şi pe altar eşti mielul care
va fi pe-ascuns decapitat,
că plaiul tău a fost scurtat
demult de cap şi de picioare,

şi nu mai poţi să strigi, să blestemi,
poţi doar să plângi neauzit,
iar viaţa ta plăpândă este
încinsă'n ziduri de granit.

1982.

PERMANENŢĂ

Celor care afirmă că basarabenii şi bucovinenii au visat totdeauna să se strămute'n Patria Sovietică.

Da, mai suntem vreo patru milioane,
îngenuncheaţi, târându-ne pe brânci.
Noi n'am râvnit nicicând o altă ţară
şi n'am dus cârma prin cuţit şi bici.

Noi ştim povestea frunzelor în toamnă,
n'am învăţat-o'n parcuri şi'n grădini,
noi o simţim pe propria noastră ţeastă
când mai sperăm încoronaţi cu spini.

Da, mai suntem vreo patru milioane
şi, în lumină drepţi, ne poticnim
de şirul îndrăcitelor cordoane
în care existenţa ne-o trăim.

Mai naştem, mai sperăm, mai mult prin bocet
istoria ne 'nveşniceşte'n mit
Şi cântecul e leagănul de aer
în care pruncii noştri s'au trezit.

Da, mai suntem vreo patru milioane,
îngenuncheaţi, târându-ne pe brânci.
Noi n'am râvnit nicicând o altă ţară
şi n'am dus cârma prin cuţit şi bici.

1984.

POVESTE

Casa păgânilor avea ochii scoşi.
Şi-atunci ei, văduviţi de lumină,
porniră în lume bucuroşi
de-a călare pe cal şi bovină.

Dur-dur-dur şi dum-dum-dum
pe cărare şi pe drum.

Când să treacă-un râu cu praguri
ce tot saltă ne'ncetat
valurile în şiraguri
i-au spălat şi botezat.

Aleluia, aleluia
pentru'n neam al nimănuia!

Pe poteci şi prin câmpie
au pornit cu veselie,
peste firea de păgân
curse mirul cel creştin.

Tropa-tropa-tropa-trop
caii saltă în galop.

Ei credeau într'o chemare
care peste tot îi poartă —
ceru'ntreg, din zare'n zare
să-l înscrie'n a lor hartă.

Duc-duc-duc şi duc-duc-duc
cu-o ciubotă şi-un papuc.

Au ajuns şi pe la noi
într'o marţi sau într'o joi.
Au luat pământ şi apă
şi tot mâncă şi se-adapă.

Şi aice au rămas
să ne fure ceas cu ceas.

Ne rugăm de joi pân' joi:
du-i, Părinte, înapoi
în codrii lor cei umbroşi
la casa cu ochii scoşi.

Pe cărare şi pe drum
dur-dur-dur şi dum-dum-dum,
tropa-tropa-tropa-trop
să tot salte în galop,
duc-duc-duc şi duc-duc-duc
cu-o ciubotă şi-un papuc.

P. S. Deocamdată, altă veste:
înainte mult mai este.
Să cântăm, deci, aleluia
pentru-un neam al nimănuia .

1983

Alexandru CHIRIAC

SFATUL ŢĂRII ŞI DEPUTAŢII SĂI

Ca urmare a revoluţiei ruse din Februarie 1917, în Basarabia s'a încercat constituirea unui soviet, dar fără succes. Acest lucru a reuşit la Congresul Militarilor Moldoveni din 20 Octombrie 1917, ţinut la Chişinău. Atunci s'au şi pus bazele Sfatului Ţării, Sfat constituit legal în virtutea adevărului istoric, Sfat care la 2 Decembrie 1917 votează crearea Republicii Democratice Moldoveneşti, la 24 Ianuarie 1918 – proclamă independenţa Basarabiei, iar la 27 Martie 1918 – votează reunirea ei cu ţara mamă România.

Toate acestea însă nu-i împiedică pe falsificatorii de istorie să susţină că România ar fi smuls Uniunii Sovietice Basarabia într'un moment când puterea sovietică "adevărată" ar fi fost deja instalată "spre sfârşitul lui Decembrie 1917 – începutul lui Ianuarie 1918" în întreaga Basarabie. Nici unul însă dintre aceşti "istorici" nu precizează data exactă a instalării unei astfel de puteri sovietice.

Acum, când în URSS are loc un intens proces de restructurare vom reproduce un pasaj din lucrarea lui M. Burchis "Rusia, România şi Basarabia":

"În Decembrie 1917 puterea din Basarabia se afla în mâinile Sfatului Ţării şi nu în mâinile Sovietului deputaţilor muncitori şi ţărani. Tocmai din acest motiv "bolşevicii Moldovei au cerut ajutor Congresului al II-lea al RUMCEROD-ului"(Departament pentru România şi Marea Neagră), care a avut loc între 10 şi 23 Decembrie 1917 la Odesa. Prezidiul RUMCEROD-ului a trimis în ultimele zile ale lui Decembrie o unitate FRONTOTDEL (Departament pentru front) care avea ordin să "instaureze puterea sovietică în ţinut".

Aceste trupe au fost trimise din ordinul lui Lenin, care intuia ceea ce avea să urmeze. La 1 Decembrie 1917, Ucraina declarase deja că nu vrea să recunoască guvernul condus de el. Ce-a făcut Lenin? A trimis un ULTIMATUM Ucrainei şi trupe care au înăbuşit tendinţa separatistă a acestui popor.

Două decenii mai târziu, Stalin se îmbrăţişează cu Hitler, iar drept urmare maşina infernală a deportărilor intra în funcţiune pe tot cuprinsul Basarabiei, foştii deputaţi ai Sfatului Ţării fiind vânaţi şi trimişi fără milă în surghiun. Scăpară doar cei ce se refugiaseră în România. Dar şi aici mulţi dintre ei au fost arestaţi şi judecaţi pe teritoriul suveran al României de tribunale sovietice.

Unii au fost predaţi închisorilor române, alţii au fost expediaţi de autorităţile române peste Prut. Din prima categorie face parte, de exemplu, Daniel Ciuhureanu, fost deputat în Sfatul Ţării şi apoi Preşedinte al Consiliului de Miniştri al Republicii Democratice Moldoveneşti, care se crede că a murit în tren spre închisoarea din Sighet. Era în 1950!

Din a doua categorie face parte şi Pan Halippa. Predat sovieticilor la Prut, este judecat la Chişinău şi condamnat la muncă silnică pe viaţă în Siberia. De acolo, adresează memorii peste memorii ambasadorului României la Moscova, Iorgu Iordan: Subsemnatul... neam de neamul meu români... mă aflu în Siberia, condamnat de un tribunal sovietic. Înţeleg să fiu pedepsit prin legile ţării mele. Dacă mă aflu aici întreb: de când Siberia e colonie românească?

Ultimul deputat trăitor în România, Ion Văluţă, a murit la 6 Martie 1987 în locuinţa sa din Bucureşti, la 93 de ani. Este înmormântat în cimitirul Herăstrău. Inscripţia de pe piatra funerară a fost compusă de el însuşi în ziua de 1 Mai 1984, când îşi sărbătorea 90 de ani de viaţă. Comanda monumentului funerar – de asemeni, tot el făcând şi textul inscripţiei de pe piatra funerară:

"BASARABIA, graţie autodeterminării popoarelor subjugate, a fost prima provincie care prin "Sfatul Ţării" a votat UNIREA în Chişinău la 27 Martie 1918 impulsionând REÎNTREGIREA NEAMULUI. GLORIE ŞI RECUNOŞTINŢĂ MARTIRILOR ŞI LUPTĂTORILOR JERTFIŢI. "Acest act măreţ a fost o picătură de rouă căzută pe buzele arse de friguri ale ROMÂNIEI însângerate..." (A. Marghiloman, Prim Ministru). Această piatră de mormânt inspirată de A. Mateevici, poetul suferinţelor ţăranilor, a frumuseţii limbii şi virtuţilor moldovenilor, îndrăzneşte să rostească al Adevărului Cuvânt, amintind porunca strămoşească: "Apăraţi aprig, cu jurământ DEMNITATEA ŞI INTEGRITATEA DACO-ROMÂNEASCĂ pe-al nostru sfânt Pământ!"

În încheiere trebuie spus că dacă moartea nu i-ar fi răpit atât de timpuriu, în Sfatul Ţării ar fi fost încă cel puţin trei voturi PENTRU unirea Basarabiei cu ţara mamă – România: Alexe Mateevici, Simion Murafa şi Andrei Hodorogea.

Vladimir N. CHISTRUGĂ

SFATUL ŢĂRII

Bu - cu - reşti...
Începutul primăverii,
Martie,
Una mie nouăsute
nouăzeci,
neuitată zi în veci de veci!
Istorie, istorie, întoarce filele,
Istorie!
Înscrie zilele, minutele,
clipele
în paginile tale,
Istorie!
Şaptezeci de ani şi doi
Sfatul Ţării continuă lucrările,
arată căile, cărările...
Priviţi la soare...
Pan Halippa, Inculeţ...
Ne încurajează, ne îndeamnă:
Fiţi mai îndrăzneţi!
A voastră e dreptatea,
V' aşteaptă li - ber - ta - tea !
Istorie, Istorie.
Sfatul Ţării continuă lucrările,
luminează căile şi zările!
Înscrie în carte,
Istorie!..

Bucureşti, 27 Martie 1990

Iulia SCUTARU

SUB SEMNUL SPERANȚEI

A fost să fie ca în această perioadă când, așa cum spunea poetul "Sângerează țara spre apus", să ne vină o alinare din celălalt punct cardinal dureros al nostru: răsăritul. Pentru întâia oară, după aproape o jumătate de secol, am putut sărbători liber un moment de răscruce din istoria românilor: începutul Marii Uniri din 1918, făcut de Basarabia, prima provincie, dintre cele smulse silnic din trupul țării, care a revenit, prin voința ei suverană, la Patria-Mamă.

Pentru a 72-a aniversare a istoricului act, dela Chișinău și Cernăuți, s'a deplasat o delegație numeroasă, alcătuită din poeți și prozatori, publiciști, istorici, profesori, lingviști, juriști, ingineri, cineaști. Au venit acești frați ai noștri, atât de umiliți de istorie, într'un moment greu pentru țară (așa cum și în 1918 Basarabia a revenit în hotarele firești ale României într'un moment greu pentru țară), cu sfântul lor dor de noi, care s'a contopit cu sfântul nostru dor de ei, într'o îmbrățișare fără de sfârșit!

Prezența lor la București a marcat un înalt moment emoțional și intelectual. Ascultându-i, în luări de cuvânt oficiale ori în discuții particulare, — minți deschise, cutezătoare, inteligențe superioare, care fac cinste neamului nostru, — ne gândim că noi, românii, am avut într'adevăr o epocă de aur (să mă ierte cititorii pentru fiorul de repulsie pe care li-l va provoca această sintagmă, compromisă de defunctul regim): ea a fost cuprinsă între 1918—1940, când toată suflarea românească, unită în hotarele milenare, și-a dat întreaga măsură a valorii sale, aducând contribuții decisive la patrimoniul cultural național și universal.

Suferința noastră că acea perioadă de splendidă înflorire, de realizare națională plenară a fost întreruptă așa de brutal, că s'a izbit în ființa neamului cu atâta violență și dușmănie, că am fost întorși în mod atât de criminal din drumul evoluției noastre firești, nu se va alina niciodată.

Fie ca, așa cum Unirea din 27 Martie 1918 a stat sub semnul Bunei Vestiri, tot așa și întâlnirea noastră de acum, cu frații noștri, de care am fost rupți de cea mai nedreaptă istorie, să stea sub semnul Învierii, al împlinirii speranțelor noastre!

G. N. VIFOREANU - VICOL

D O I N A

Dela Bug și pân' la Tisa,
Tot românu — plânsu-mi-s'a!
Dela Nistru pân'la Bug,
Moldovanu' trage'n jug!
Dela Dunăre'n Hotin,
Viața noastră-i numai chin.
Din Boian și până'n Liman,
Traiul nostru-i la aman.
Din Soroca la Leova,
Plânge-se amar Moldova!

Ștefan SOFRONOVICI
Conducătorul Cenaclului "Basarabia"
din Durlești — Chișinău.

CUM POATE, TATĂ, O ȚARĂ?..

— Cum poate, tată, o țară
Să trăiască'n altă țară?
Fiul meu m'a întrebat
Și răspuns eu nu i-am dat.

— Cum poate, tată, o țară
Să încapă'n altă țară?
Feciorul m'a întrebat
Și răspuns eu nu i-am dat.

— Tovarăși conducători,
Ce răspundem la feciori,
Când ne'ntreabă: "Cum o țară
Să trăiască'n altă țară"?

27 Martie 1990, București.

Ion ZADIC

EPISOADE ALE UNIRII BASARABIEI

După pronunțarea independenței Republicii Autonome Democratice Moldovenești, Sfatul Țării scria Guvernului Român dela Iași: "R e p u b l i c a n o a s t r ă a r u p t o r i c e r a p o r t u r i de dependență c u R u s i a ș i s ' a d e c l a r a t t o t a l n e a t â r n a t ă ". Iar drept urmare a acestei istorice declarații, pe 26 Februarie 1918, în climatul vremii învolburat și extratensionat — generat de negocierile de pace separată — Primul Ministru Generalul Averescu i-a primit în audiență pe fruntașii basarabeni Inculeț și Ciugureanu veniți să-l informeze asupra stării de spirit din "Sfatul Țării". Vădit emoționat, Generalul a recomandat elaborarea formalităților recunoașterii Republicii Basarabia, ca stat independent, transmițând în acest sens instrucțiunile de rigoare comisarului român dela Chișinău, Duiliu Zamfirescu.

Suita vizitelor basarabenilor la Iași continuă cu delegația marilor proprietari, condusă de Sinadino și Semigradof, solicitând guvernului român, unirea, ca mijloc de înlăturare a perturbării ordinii publice și haosului.

Ceva mai târziu, Pan Halippa și C. Stere, prezenți la Iași, au abordat cu noul Prim ministru Marghiloman detaliile Unirii, insistându-se asupra condiției autonomiei Basarabiei, susținută mai ales de Inculeț. Liderul român, relevând neputința pentru un stat în formație de a-și menține integritatea între Ucraina, Austria și România, propuse dizolvarea "Sfatului Țării", din moment ce Parlamentul la care urma să participe și basarabenii, reprezenta Națiunea.

Inculeț s'a consultat la Iași și cu miniștri ai Antantei. Saint Aulaire, Ministrul Franței, pronunțându-se categoric: "Faceți unirea cât mai repede, nimeni nu se va găsi să nu sprijine acest început al înfăptuirii României

Mari". Brătianu îl încurajă și el: "Mergeți cu deplin curaj la Unire. Nimeni nu va putea zădărnici unirea odată înfăptuită".

În noaptea de 25/26 Martie, primul ministru, ministrul de război cât și alte notabilități române sosesc cu un tren special dela Iași la Chișinău.

A doua zi, 27 Martie, dimineața, Arhimandritul Gurie, vice ministru la culte, își expunea îngrijorarea față de politica prea pronunțată în biserica din România. Marghiloman reușește să-i liniștească temerile. Stere se agită, intră, iese, vede diferitele partide și spune: "Pentru unii revoluționari trebuie să mă arăt mai aprins decât ei; e un pas de trecut, îl vom pune în șase luni la același nivel cu restul țării".

După amiază, primul ministru pronunță un discurs vibrator, puternic aplaudat, incluzând condițiile fixate pentru Unire, apoi propune adunării să pășească la votarea ei, în spiritul respectării suveranității și părăsește sala, îndreptându-se spre Cercul Militar.

Către orele 7 seara, Generalul Condeescu, anunță sosită clipa înapoierii la sediul Sfatului. La intrarea în aulă, năpădită de vacarmul avalanșelor de explozii emoționale, se anunță rezultatul votării: 83 voturi pentru, 3 contra și 3 abțineri!

Îmbrățișări, sărutări, lacrimi de bucurie. Marghiloman: "Eu însumi nu puteam să descleștez dinții. Vreau să-l felicit pe Stere, când o criză de lacrimi îl aruncă în brațele mele". Cazacu plângea, generali se îmbrățișau cu deputații...

În cuvântul său dela Cazino Marghiloman, profund ovaționat, zice: "Să ne înclinăm în fața geniului rasei noastre, care a permis poporului Basarabiei să-și păstreze vie peste veacuri scânteia care la prima suflare a libertății ne-a aprins inimile și să salutăm pe acești oameni, care fără preocupări egoiste, putând să rămână conducătorii unui stat au voit mai bine să fie servitorii unei națiuni".

Evenimentul de considerabilă însemnătate istorică s'a bucurat, la 30 Martie 1918, și de sărbătorirea plină de fast din Capitala Moldovei — Iași, cu tedeum oficiat de Mitropolit și amplă paradă militară în prezența regelui, familiei regale, guvernului, fruntașilor basarabeni, notabilităților politice.

La 11 Noiembrie 1918, "Sfatul Țării", denumit Consiliul Național, procedează în spirit constructiv la restructurarea Actului inițial al Unirii. Astfel, la ședința din 27 Noiembrie 1918, sub președenția lui P. Halippa, Sfatul Țării a declarat: "...Basarabia renunță la condițiile de unire, stipulate în actul din 27 Martie, fiind sigură că în România tuturor românilor le este asigurat în viitor un regim democratic".

În felul acesta, Sfatul Țării proclamă unirea fără condiții a Basarabiei cu România, patria mamă".

București, Martie 1990

"Deșteaptă-te, pământ român! Biruiește-ți durerea... E vreme să ieși din amorțire, seminție a domnitorilor lumei! Aștepți oare, spre a învie, ca strămoșii să se scoale din morminte?.. Într'adevăr ei s'au sculat, și tu nu i-ai văzut... ei au grăit, și tu nu i-ai auzit... Vezi! Cu cât mai mult pleci capul, cu atâta cei neleguiți își bat gioc de tine și sug sângele tău..."

Alecu RUSSO

"...Oh, pădure tânără!.. Unde sânt moșii voștri? Presărați... la Orbic, la Chilia, la Baia, la Lipnic, la Soci, pe Teleajean, la Racova, la Războieni... Unde sânt părinții voștri? La Cetatea Albă, la Cătlăbugi, la Scheia, la Cosmin, la Lențești... Unde sânt... bătrânul Manuil și Goian, și Știbor, și Cânde, și Dobrul, și Juga, și Gangur, și Gotcă, și Mihai spătarul și Ilea Huru comisul, și Dajbog pârcălabul, și Oană, și Gherman, și fiara paloșului... Boldur?... Pământ!.. Și pe oasele lor s'a așezat și stă tot pământul Moldovei, ca pe umerii unor uriași!.."

Barbu DELAVRANCEA
"Apus de soare", Buc. 1909.

Dim. RACHICI

DOR DE BASARABIA

Vino, Basarabie, 'napoi —
Cer spuzit de roditoare ploi;
Vino, răsărit pictat cu sânge...
Vatra veche după tine plânge!

Te așteaptă, Ștefan, țara toată,
Mănăstiri ce-au fost trase pe roată,
Re'nviind ca pasărea măiastră.
Vino, catedrala mea albastră!

Dumnezeu ni-i unul: ne iubește.
El de-un timp vorbește românește,
Și acestui Dumnezeu mă 'nchin:
Doamne, fă Unirea noastră — Amin!

UN OMAGIU BINEMERITAT
(40 de ani dela moartea Acad. Şt. Ciobanu)

Nu este intenţia noastră de a arăta pe larg viaţa şi opera sa, deşi avem date şi material suficient.

Născut la 24 Noiembrie 1883 într'o familie de răzeşi din satul Talmaz jud. Tighina, după absolvirea şcolii primare, apoi a Şcolii normale din Bairamcea, acelaşi judeţ şi a Liceului Nr. 1 "B. P. Haşdeu", tânărul elev s'a remarcat încă de pe băncile şcolii ca un element valoros şi un "pasionat cititor de literatură". S'a înscris apoi la Facultatea de Litere a Universităţii din Kiev, absolvind-o cu "Magna cum lauda".

Încă din timpul studenţiei se interesează de literatura şi cultura română, găsind şi studiind diferite documente în Ucraina, Rusia şi Polonia. Poartă corespondenţă cu directorul de atunci al Bibliotecii Academiei Române Ioan Bianu. A activat apoi ca profesor la Liceul din Jitomir (Ucraina), apoi la Liceul din Bolgrad, iar după 1918, la Liceul "Alecu Russo" din Chişinău, unde a funcţionat câtiva ani şi ca director. A participat activ la evenimentele din 1917–1918, fiind ales membru în Sfatul Ţării, cu răspunderi în sectorul învăţământului la a cărui românizare a adus preţioase contribuţii.

Pentru meritele sale deosebite în domeniul cercetării filologice şi literare, avându-se în vedere şi activitatea desfăşurată în evenimentele ce au precedat Unirea din 27 Martie 1918, este ales membru al Academiei Române, primirea în acest înalt for de cultură, făcându-se odată cu a lui Ion Inculeţ, la 14 Iunie 1919.

În anii 1926–27 este numit profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău, la catedra de Literatură Religioasă Modernă, iar în 1938 se transferă la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti – Catedra de Istoria Literaturii Române Vechi, tipărind şi o lucrare cu acest titlu.

Atins de o boală grea, este pensionat în 1949, stingându-se din viaţă la 28 Februarie 1950, fiind înhumat la Cimitirul Reînvierea din Bucureşti.

În cursul vieţii sale a tipărit lucrări valoroase, cele mai multe referindu-se la Basarabia şi în special la evenimentele din 1917–1918.

Cea mai grea zi din viaţa sa, după cum mi-a mărturisit-o odată, a fost 28 Iunie 1940, când guvernul român din acea vreme, a fost silit să accepte ultimatumul sovietic şi să cedeze provincia dintre Prut şi Nistru. Fiind atunci Ministru al Cultelor, a participat la cele două Consilii de Coroană din 27 Iunie 1940.

Cu inima plină de durere şi cu un patriotism rar Ştefan Ciobanu, adresându-se regelui Carol al II-lea şi membrilor guvernului, la prima şedinţă a Consiliului dela orele 12,30, declară: "Provincia românească dintre Prut şi Nistru a făcut parte integrantă din vechea Moldovă, dela înfiinţarea acestei formaţiuni politice româneşti. Populaţia românească de răsărit a Moldovei, numită azi Basarabia, împărtăşeşte soarta întregului neam românesc în decursul unui şir de veacuri, până când în anul 1812 această provincie a fost smulsă mişeleşte din trupul neamului românesc şi anexată la imperiul ţarist...

"Sire, părăsirea Basarabiei de armatele române ar fi cea mai mare crimă naţională, căci ea ar însemna să aruncăm populaţia din Basarabia în braţele unui neam străin şi a unui regim pe care nimeni în Basarabia nu-l doreşte..."

Iar la cea de a doua şedinţă a Consiliului de Coroană din aceeaşi zi, orele 21, Ştefan Ciobanu continua: "Conştiinţa mea de român basarabean nu-mi permite să concep ca o provincie care din punct de vedere istoric şi ca structură etnologică este românească, să fie cedată fără nici un gest măcar de apărare, ruşilor, ca populaţia ei să fie lăsată pradă... Sire, decât să se răsluiască ţara, bucată cu bucată, mai bine să murim cu toţii pentru un ideal al Părinţilor noştri..."

Pr. Prof. Sergiu C. ROŞCA

LUMINAREA PAŞTELUI

lui Nicolae Lupan

Verticala demnităţii
Pe ruinele cetăţii,
Strigătul tăcerilor
Sensul cugetărilor,
Ornicul cocorilor,
Lacrimă 'mplinirilor,
Inimă suflărilor!..
Modestia moşilor,
Candela strămoşilor,
Steaua credincioşilor,
Liniştea altarului,
Mână 'ntins' aproapelui,
Sfinţirea bucatelor,
Iertarea păcatelor!..
Harul trandafirului,
Efigia teiului,
Arhetipul fagurelui,
Pătimirea Christului,
Veşnicirea hramului,
Mântuirea neamului!..

Sorin GRAŢIANU

CHEMAREA COMITETULUI STUDENŢILOR CĂTRE POPULAŢIA BASARABIEI

Moldoveni,

A sosit ceasul, când toată suflarea moldovenească să serbeze ziua cea mai sfântă, mai luminată şi mai fericită din viaţa noastră. Acum Dumnezeu întâiaş dată a întins mâna sa de bună voinţă către neamul nostru... Mult am străduit şi am necăjit de jugul străinilor. Dar dela începult revoluţiei am suferit şi mai mult chiar dela ai noştri Moldoveni potlogari, cari s'au folosit de întunericul poporului nostru, îi făgăduiau toate bogăţiile ceriului şi pământului şi aduc ură şi duşmănia în el, ca mai degrabă să se ucidă el singur. Nici o gazetă moldovenească şi rusească nu şi-a făcut datoria sa sfântă faţă de norod.

Dar cel mai rău lucru este că nici un om adevărat binevoitor şi iubitor de neam n'a putut să-şi spue cuvântul sfânt şi sănătos pentru că valul anarhiei şi destrăbălării poporului a scos la faţă printre oameni buni şi oameni răi, care făceau toate chipurile să-i înlăture, ba chiar şi să-i ucidă pe cei buni...

Dar Dumnezeu sfântul n'a vrut moarte la aceşti oameni şi întregului popor al nostru. El ne-a trimis pe masa

noastră adevărată România, care ne-a pune toată rânduiala, ne-a îndreptat pe o cale adevărată, care duce tot neamul românesc la mare viitor...

Noi, studenţii moldoveni din Basarabia, dela începutul revoluţiei am ridicat sfântul tricolor al tuturor Românilor. Acum vom grămădi toată puterea şi energia tinereţii noastre şi avem să luptăm îndârjit cu d-voastră. Dacă aveţi măcar vr'o leacă de omenie în sufletul vostru, cătaţi-vă de lucru curat, deşi noi din urmă vom striga: Dumnezeu să vă păzească.

Din partea noastră, noi din toată inima curată a tineretului mulţumim ceriului, că a trimis pe mama noastră adevărată, mult aşteptată şi mult dorită de noi. Noi vom da tot sprijinul nostru de a curăţi ţara noastră, patria Moldovei cei vechi, de toţi duşmanii marelui ideal al nostru.

Trăiască libertatea şi unirea tuturor Românilor.

Chişinău, 16 Ianuarie 1918

COMITETUL STUDENŢILOR MOLDOVEI

ŞI ÎNCĂ O DECLARAŢIE, DUPĂ 72 DE ANI, cea a mitingului F. P. M. din 25 Martie 1990 "Despre Actul istoric al Unirii Basarabiei cu România din 27 Martie 1918"

Actul istoric al Unirii Basarabiei cu România, votat de Sfatul Ţării în şedinţa din 27 Martie 1918, a fost pregătit de întreaga evoluţie a istoriei neamului nostru care, în decurs de două secole, dezmembrat şi hărţuit în încercuirea duşmănoasă a trei imperii la fel de agresive şi hrăpăreţe, a luptat pentru libertate şi unitate naţională.

Unirea a fost un act firesc al dezvoltării procesului revoluţionar în Basarabia, început odată cu revoluţia rusă din Februarie 1917 şi continuat de revoluţia din Octombrie a aceluiaşi an; al înfăptuirii dreptului la autodeterminare proclamat de Rusia Sovietică şi de conducătorul revoluţiei — V. I. Lenin.

Înfăptuirea dreptului la autodeterminare a românilor din Basarabia a fost una din verigile de constituire a statelor naţionale independente şi a realizării unităţii naţionale a multor naţiuni europene, început în urma destrămării imperiului Austro-Ungar şi a imperiului Rus.

Contestarea legitimităţii Actului Unirii Basarabiei cu România de către autorităţile sovietice şi istoriografia sovietică oficială este un rezultat al nerenunţării la moştenirea imperială a Rusiei ţariste, al persistenţei mentalităţii imperiale de dictat stalinist.

Actul istoric al Unirii Basarabiei cu România din 27 Martie 1918 a rămas în conştiinţa românilor basarabeni ca un drept firesc şi legitim, recunoscut prin tratatele internaţionale semnate în urma celui dintâi război mondial, şi violat prin forţa brută şi dictat, în urma aplicării Pactului Molotov-Ribbentrop şi a protocoalelor adiţionale secrete.

Datorită înfăptuirii Unirii Basarabiei cu România, în perioada interbelică, românii basarabeni au avut posibilitatea să-şi păstreze fiinţa naţională, să se integreze în procesul firesc de dezvoltare a culturii materiale şi spirituale. Graţie acestui eveniment istoric noi ne-am păstrat până astăzi conştiinţa naţională şi şansa de a renaşte.

Chişinău, 25 Martie 1990

DECLARAŢIE APROBATĂ DE CĂTRE 15 MII DE PARTICIPANŢI LA MITING

CUVÂNT DE RECUNOŞTINŢĂ

Sunt "fericit", un fel de a zice, că am apucat să asist şi eu liber la pomenirea anuală dela Cernica a făuritorilor basarabeni ai Marei Uniri.

Dar, în acelaşi timp, sunt şi nespus de mâhnit că toţi protagoniştii întregirii româneşti dela 1918, cu o singură excepţie, Anton CRIHAN, au părăsit viaţa pământească cu doruri şi gânduri neîmplinite.

Doruri şi necazuri preluate cu sfinţenie ca ştafetă de generaţiile ce le-au urmat şi le vor urma neabătut calea, calea integrităţii neamului în hotarele lui fireşti.

Un vis încă neîmplinit şi pentru noi cei veniţi cu plecăciune fiască la căpătâiul lor. Visuri neîmplinite dar ţesute totuşi cu speranţele aduse de jertfele Revoluţiei Populare Româneşti, regretând nespus de mult că nu le-a fost dat să le trăiască împreună cu noi.

S'ar bucura şi ei, sunt sigur, de roadele acestei Revoluţii. Fie doar şi prin faptul că cei exilaţi prin ironia soartei pot reveni nestingherit sau aproape nestingherit acasă, că putem spune puţinul pe care îl spunem.

Îi asigur însă că vor fi alături de noi la comemorarea de poimâine a celei de a 72 aniversări a Marei noastre reîntregiri dela 1918 ai cărei harnici şi temerari făuritori au fost.

Am vrea din suflet să-i readucem printre noi turnaţi în bronz şi cioppliţi în piatră! O vrere ce ne dă sens şi simbol de viaţă!

Un lucru e cert, acela că le mai era dor de viaţă, iar nouă ne este dor de ei... Dar, cine vede lumina Aştrilor trebuie să vadă şi întunericul Pământului.

Dormiţi în pace, dragii noştri!..

Nicolae LUPAN

L-am văzut pe Ion PĂSCĂLUȚĂ, ca penultim fost deputat supraviețuitor al Sfatului Țării, la Toronto, cu ocazia comemorării celei de a 68 aniversări a reunirii Basarabiei cu România.

În timpul lungilor și utilelor discuții pe care le-am avut, Domnia Sa mi-a arătat și o carte poștală ilustrată pe care i-o trimisese Pan Halippa la 14 Ianuarie 1978:

"Frate Păscăluță,
Ilustrata, mult drăguță,
Cu urări de Anul Nou,
A trezit în mine un ecou
De trăiri de altă dată
Când aveam o țară adunată
Din ținuturile toate,
Dornice de libertate
Și istorică dreptate.

Astăzi noi trăim o eră nouă,
Însă cu moșia ruptă 'n două
Și cu moldovanul dela Nistru
Încercat atâta de sinistru.

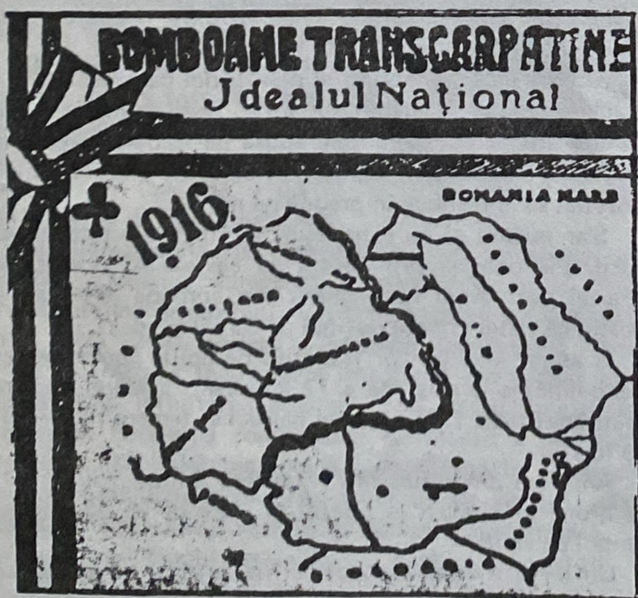
Rog înaltul cer
Să ne crească 'n adevăr
De dreptate și de libertate
Pentru neamurile toate...

Cu aceste gânduri
Scriu aceste rânduri
Și urez un an cu bine
Și cu zări cât mai senine.

Al vostru-al tuturor —
Om de pace doritor —

Pan. HALIPPA".

ȘI ÎNCĂ UN MOMENT INEDIT VIZÂND ÎNTREGIREA NEAMULUI

Harta din vitrina Cofetăriei lui Nae IONESCU din Piața Sf. Gheorghe și de pe cutiile de bomboane ca prevestire a ROMÂNIEI MARI

Pavel CORUȚ

CHEMAREA NEAMULUI

Dezleagă-te române
Urmaș de vechi Mușatini,
De rătăciri străine
Și de străine patimi!

Sfințească-ți fruntea 'naltă,
Al clopotelor timbru,
Sub steagul de-altădată,
Cu stea și cap de zimbru!

Îți spală al tău suflet
Cu apa care 'nvie,
Pășește, mândru 'n umblet,
Pe vechea ta moșie!

Căci ești la tine-acasă
Din Șipot pân' la Istru,
La Tisa, mult frumoasă,
Și la bătrânul Nistru.

Dezleagă-te române,
Fecior din două stele,
De legiuiri străine
Și de străina jele!

Ridică-te odată
Și spune răspicat
Că neamul fără pată,
De azi, a înviat!

Trezește-te române,
C'a înviat Mușat!

"NICI SANGEROASELE ȘI NECURMATELE RĂSBOAIE ÎNTÂMPLATE PE PĂMÂNTUL BUCOVINEI, NICI NĂVALIRILE SĂLBATECE ALE TĂTARILOR ȘI CAZACILOR, NICI NĂVĂLIRILE CETELOR TURBATE ALE TURCILOR NU AU ADUS MAI MULTĂ STRICĂCIUNE NAȚIEI ROMÂNE DIN BUCOVINA, DECÂT ACEASTĂ ÎMPREUNARE NEFIREASCĂ CU GALIȚIA ÎN RĂSTIMP DE 62 DE ANI LUNGI CA 62 SUTE DE ANI (1786–1848). CĂCI ÎN ACEST TIMP NENOROCIT O PARTE A BUCOVINEI A ÎNCEPUT SĂ-'ȘI PEARDĂ FAȚA CEA DREPT ROMÂNEADCĂ, ÎN ACEST TIMP POPORUL ROMÂNESC A ÎNCEPUT STRAȘNIC A-'ȘI PERDE LIMBA, APUCÂND A SE DA LA LIMBA RUSEASCĂ, VA SĂ DZICĂ ÎN ACEST TIMP S'A ÎNCUIBAT ÎN ȚEARA NOASTRĂ RĂDĂCINA UNUI RĂU CARE CU GREU SE VA MAI STÂRPI..."

Constantin MORARIU
Cernăuți, 1893.

B Ă D I Ţ Ă   M I H A I ,

Pletosul nostru drag şi scump, Luceafărul şi scutul românismului de pretutindeni! Te rog să mă ierţi că nu vin şi eu la această Masă Mare Eminesciană cu o temă demnă de un colocviu ştiinţific. Aşa ceva am făcut în cadrul "Pro Basarabiei şi Bucovinei" acum aproape un an de zile la Centenarul trecerii Matale în eternă nemurire.

Astăzi, în prezenţa unor fraţi de inimă şi suflet dintre Prut şi Nistru, vreau să-ţi aduc la cunoştinţă, Bădiţă, mai bine zis să mă plâng de nişte doruri şi necazuri purtate de 45 de ani de întreaga suflare românească prin care trăieşti mai viu decât toţi viii şi vei trăi în veci!..

Ca hotinean şi bucovinean în acelaşi timp, pentru că, vezi Mata, Hotinul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt face parte din Ucraina, am trecut de sute de ori pe strada lui Aron Pumnul, dar care dela '44 încoace poartă numele unui rus, Sedov. Am trecut, deci, şi am văzut cu ochii mei cum la veranda casei pumnulene, unde nu se poate să nu fi stat şi Mata la taifas, un căpitan, rus desigur, îşi adăpostea de arşiţă şi sloată capra şi scroafa cu purcei!..

Te rog să ne ierţi, Bădiţă Mihai, am fost nişte netrebnici, am fost nişte laşi! Altfel, de ce am fi dat dovadă de atâta precauţie în punerea unei plăci memoriale pe zidul Liceului "Aron Pumnul" la care ai învăţat, ca până la urmă să se scrie cu cirilice: "Aici a învăţat Mihail Eminescu, clasicul literaturii moldoveneşti"!.. Nici căsuţa dela stradă, despre care îi spuneai cu fală lui Ştefanelli că "uite, acolo am fost un timp bibliotecar", nu mai există!..

Te rugăm să ne ierţi, Bădiţă, că şi clădirea şcolii primare la care ai învăţat doi ani de zile abia de mai suflă, iar strada — Bojenco se cheamă.

La statuia lui Mihai Eminescu din faţa Ateneului Român

Şi-ţi mai spunem cu ruşine, Bădiţă, că strada Romană din Cernăuţi — Russcaia se cheamă, iar Codrii Cosminului — Pădurea lui Cuzmin!.. Ba s'a mai savurat până nu demult şi faptul că ai vorbit "cu siguranţă ucraineana", pentru că, vezi doamne, altfel nu se putea, din moment ce ai locuit un timp oarecare la birjarul Ţârţec!

Iar nenorocirea nenorocirilor noastre, Bădiţă Mihai, este aceea că, acum 50 de ani, toţi românii din lungul Prutului, de o parte şi de alta a malurilor, aveau impresia că pierduseră câte o mână: unii dreapta, alţii stânga.

De atunci, podurile nu mai sunt poduri, iar vadurile — vaduri!.. Oamenii se privesc dela distanţa lăţimii râului dar nu pot să-şi strige păsurile, ca până la 1940. Pluguri şi buldozere au netezit pe malul stâng fâşii de pământ devenite graniţă între fraţi. Mama nu mai poate să treacă cu luntrea la fiică şi fiica la mamă ca să-şi ducă reciproc o ulcea de lapte sau o farfurie de plăcinte scoase din cuptor. Cele câteva minute care le despărţeau pentru a trece râul au devenit peste noapte luni şi ani de aşteptare a permisiunii ruseşti de a merge în ospeţie la rude!..

Sper să nu ne tragi de mânecă, Bădiţă Mihai, dacă vom zice: blestemaţi să fie acei care dintr'o ţară au făcut... două!

Cât despre înaripatul Matale aforism că "A rosti numele Basarabia e una cu a protesta contra dominaţiunii ruseşti", îl rostim, Bădiţă, întruna de 45 de ani, dar ce folos, când ca şi pe timpul hunilor, cel cu puterea e şi cu dreptatea!.. Şi totuşi, pletosul nostru drag, cu tine pe buze şi în suflet ne simţim tari ca niciodată!..

— Îţi mulţumim, Eminescule!..

Bucureşti, 25 Martie 1990

Nicolae LUPAN
Cuvânt rostit la Colocviul M. Eminescu
dela Ateneul Român

Ar fi, cred, o impietate faţă de Eminescu dacă aş veni aici cu argumente de ordin personal privind integritatea neamului din care ne tragem! Pentru că, cine ar scrie mai bine decât Eminescu despre lupta României cu panslavismul, comparând destinul "moldovenilor căzuţi sub stăpânirea pravoslavnicului ţar" cu cel al românilor din Bucovina. Numai că, în timp ce aceasta "formează un mic centru pentru dezvoltarea vieţii româneşti", se are în vedere realitatea de pe timpul stăpânirii austro-ungare, Basarabia, continuă poetul, "este deslegată şi ţinută cu sila departe de poporul românesc... Rusia nu a luat această parte din Moldovă pentru ca să-şi asigure graniţele, ci pentru ca să înainteze cu ele şi nu voieşte să înainteze decât spre a stăpâni cât mai multe suflete, făcând în aşa fel ca din Basarabia să poată înrâuri asupra Moldovei şi asupra întregului popor românesc..."

O constatare valabilă şi pentru zilele noastre!.. Mai ales dela apariţia la Bucureşti (!) a Ligii unităţii (!) românilor de pretutindeni...

N. L.

SCRISOARE DESCHISĂ

Guvernelor Marei Britanii, Franței și Statelor Unite ale Americei

Încă înainte de cel de al doilea război mondial posturile dumneavoastră de radio incitau la rezistență împotriva unor eventuale invazii germano-sovietice. Cu toate acestea și în ciuda a tot felul de garanții occidentale, după cotropirea Austriei, rând pe rând au căzut pradă lui Hitler și Stalin Polonia, Finlanda, Danemarca, Norvegia, Olanda, Belgia, Lituania, Letonia, Estonia, Franța și, în sfârșit, la 28 Iunie 1940, Basarabia și Bucovina de Nord, iar la 30 August 1940 – Ardealul românesc...

Statele Unite ale Americei au asistat nepăsătoare la prăbușirea Europei prin tratatul de "neagresiune" dela 23 August 1939 dintre Germania nazistă și Rusia comunistă.

Sfârșitul războiului n'a pus capăt dezmembrării Europei, Guvernele dumneavoastră din acea vreme căzând pradă șireteniei sovieto-comuniste. Nu le era, probabil, cunoscut proverbul românesc: "pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești"!

Cam așa ceva ni se întâmplă nouă, celor din Europa Centrală dela '44 încoace.

De bine de rău, în ultimul timp s'au desprins oarecum de Moscova Polonia și Ungaria. Deși la început nu le-ați prea ajutat. Acuma o faceți cât de cât.

Dar cum e posibil ca să nu ajutați Lituania, Estonia, Basarabia, Bucovina de Nord, jertfe directe ale Pactului Ribbentrop– Molotov din 23 August 1939. Jertfe care încearcă din răsputeri să iasă pașnic din orbita sovieto-comunistă?

Suntem sătui de comunism și uneori ne pare rău că n'au avut și popoarele dumneavoastră prilejul să guste din binefacerile lui. Chiar să nu-și dea seama Guvernele dumneavoastră că Gorbaciov încearcă să salveze ce se mai poate salva?

La noi, în România, se petrece azi ceea ce, profetic, a sintetizat nemuritorul nostru Eminescu în numai două versuri:

"Alte măști, aceeași piesă,
Alte guri, aceeași gamă..."

Dovadă este și faptul că la București se reinstalează tot mai insistent nomenclatura și teroarea comunistă. Ne mai putem aștepta în România la niște alegeri libere la 20 Mai 1990?

Ascultăm noi și în continuare emisiunile posturilor de radio americane dela Munchen. Mai bine însă nu le-am asculta, căci altceva decât niște speranțe deșarte, vechi de 45 de ani, nu ne aduc nimic. Mai bine le-ați închide...

Alexandru CHIRIAC
Președintele Studioului de Istorie
"Nicolae Iorga"

Nicolae LUPAN
Președintele Asociației Mondiale
"Pro Basarabia și Bucovina"

10 Mai 1990

D E C L A R A Ț I E
către Plenara XIX a C. C. al P. C. M.

După o lungă și disperată perioadă de îngheț antidialectic în economia planificată și ideologia centralizată, P.C.U.S. s'a specializat în funerarii pompoase și, în Aprilie 1985, a găsit, totuși, curajul să înmormânteze însăși ideea "socialismului multilateral dezvoltat".

Este apreciată de întreaga lume linia gorbaciovistă spre reforma revoluționară în domeniile economic, politic, diplomatic și chiar juridic, până la recunoașterea constituțională a sistemului politic pluripartit. Lucrările de reconstrucție s'au reflectat binefăcător mai ales în relațiile externe, fapt ce a permis dizolvarea "lagărului socialist", începutul procesului de dezarmare nucleară și retragerea trupelor sovietice din Europa și Afganistan.

Odată cu noua mentalitate politică a sporit publicitatea, s'au făcut încercări de alegeri democratice, dar a sporit și inflația, dezbinul interetnic și criza idealurilor, clătinate până la decepții și depresii generale. Înțeleg că nimic nu se face dela sine și într'o clipeală. Și totuși am impresia că restructurarea eșuează în vorbăraie și seamănă pe alocuri a exerciții de reanimare a unei idei definitiv compromise pentru lumea modernă.

Pornind dela toate acestea:

— pentru că până azi nu s'a recunoscut și nu s'a condamnat vina comunistului Stalin în compromiterea și nimicirea mișcării comuniste mondiale;

— pentru că până azi se ascund adevăratele dimensiuni ale pagubei materiale și morale, pricinuite Moldovei prin deportări, colectivizări și foamete planificată;

— pentru că din 1937 până în 1989, caz fără precedent! — ne-a fost condamnat la îndelungată exilare alfabetul latin și ne-a fost dezbinată în două limba noastră cea română;

— pentru că nu s'au numit pe nume adevărații autori ai Tezelor din '88 (de tipul lui Uliatovski, Bondarciuk, Roșca ș. a.);

— pentru că și acum poartă carnete de partid hoții de drum mare alde I. I. Bodiul, V. I. Smirnov;

— pentru că partidul așa și nu a luat atitudine principială față de mafia uzbecă, urmele căreia urcă până la Ligaciov ș. a.;

— pentru că nu fără știrea "rolului conducător" s'au aplicat forțe armate împotriva populației dezarmate la Tbilisi și Chișinău — '89, nici până azi nefiind scoase învinuirile aduse F.P.M. după evenimentele dela 10 Noiembrie trecut;

— pentru că până azi se mai află în partid cei care au organizat greve împotriva limbii mele materne;

— pentru că actuala Plenară așa și nu a propus o platformă de autonomie a partidului, după părerea mea fiind imposibilă realizarea suveranității republicii prin dependența politică de P.C.U.S.;

— pentru că prin hotărârea Congresului III al deputaților poporului din țară trecerea la sistemul pluripartit exclude apartenența simultană la 2 partide;

— și cu toate că n'a dispărut politica de urmărire față de cei ce gândesc altfel —

rog Plenara XIX a C.C. al P.C.M. să considere această declarație drept cerere de ieșire din rândurile Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Totodată mă retrag din componența Comitetului organizatoric al Congresului.

27 Martie 1989

Ion HADÂRCĂ

M A S Ă   R O T U N D Ă

a Comitetului de Conducere al Asociaţiei "Pro Basarabia şi Bucovina" cu invitaţi dela Chişinău la cea de a 72 aniversare a întregirii României

NICOLAE LUPAN: Iubiţi compatrioţi, după cum ştiţi, la Bucureşti, capitala întregei Ţări Româneşti, în ciuda a tot felul de intimidări, ameninţări şi rezerve nesăbuite, a fost creată Asociaţia Culturală "Pro Basarabia şi Bucovina" a cărei chemare ca şi a "Pro Basarabiei şi Bucovinei" Mondiale, este şi va fi, până la victoria finală, menţinerea la suprafaţă a problemei acestor două provincii româneşti ocupate la 1940 de către Rusia Sovietică...

GRIGORE-FILIP LUPU: În legătură cu Sudul Basarabiei, în prima ediţie a Istoriei Moldovei, apărute la Chişinău, încă cu limbaj din ăla de dincolo de Nistru, ruşii recunosc că după 1812 i-au deportat pe basarabeni tocmai undeva pe Ussuri, dându-le acolo pământ, iar în locul lor au adus alte populaţii. Mai mult, basarabenii din sud erau obligaţi să aducă cu căruţele lor lemn de construcţie pentru acei venetici...

Deci, deşertarea pământurilor din sud se datoreşte unei politici de strămutare a băştinaşilor cu forţa.

Cât despre numele de Basarabia, extinsă asupra întregului teritoriu dintre Nistru şi Prut, ruşii au făcut în mod special acest lucru, ca să-i înşele pe englezi şi francezi, cum că ei n'au luat nimic din Moldova, ci o bucată de pământ dela Turci, care se cheamă Basarabia...

În altă ordine de idei, sunt mândru când îl văd pe d-l Lupan, pentru faptul că a mutat "Pro Basarabia şi Bucovina" dela Bruxelles la Bucureşti, dar mai ales pentru aceea că a reuşit să obţină emisiunea despre Basarabia la Actualitatea Românească.

Şi încă un moment de remarcat, acela că până nu demult era periculos să spui, în Ţara Românească, că Basarabia este pământ românesc.

Şi nimeni nu avea curajul să vorbească de aşa ceva. Singura personalitate în jurul căreia se putea totuşi vorbi, era Pan Halippa care ridica problema Basarabiei aşa cum ştia el. O ridica şi zicea, pur şi simplu, că "ruşii sunt nişte hoţi care ne-au furat Basarabia".

NICOLAE HALIPA: Aş vrea să spun doar câteva cuvinte în privinţa lui Pan Halippa şi a altor câţiva deputaţi din Sfatul Ţării care au rămas după 1944 în Bucureşti şi au scăpat de deportare. Şi cu toată teroarea comunistă de aici au făcut mereu memorii către şefii statelor europene şi ai marilor puteri. Afară de asta, întotdeauna se adunau în casa noastră: Venea Sinicliu, Valuţă, Iorgu Tudor, Anatol Moraru şi alţii. Pe parcurs ei s'au mai împuţinat din cauza vârstei şi a greutăţilor materiale... Se întocmeau memorii către Nixon, Regina Angliei, Ch. de Gaulle, preşedintele Italiei etc.

N'au avut succes, dar au pus insistent problema Basarabiei şi a Bucovinei în faţa şefilor de state importante.

Treaba asta a făcut în orice caz să se discute adesea în diverse şedinţe şi în felul acesta problema acestor două provincii româneşti devenea cunoscută şi dincolo de hotarele ţării.

VASILE LEVIŢCHI: Ar fi multe de spus despre starea de lucruri din Bucovina, despre condiţia în care trăiesc românii bucovineni... Am spus-o deja într'un şir de articole. Esenţialul care ar fi pentru momentul de faţă e că noi n'am fost întrebaţi, în urma ultimatumului din '40, de care parte a frontierei vrem să trăim.

Ne-am pomenit, trăind acasă, aveam 18 ani, ne-am pomenit că suntem în altă ţară. Au urmat perioade grele, prima a fost de împotrivire, ca ceva refractar la tot ce se abătuse asupra noastră... Au urmat apoi masacre, deportări...

Deci, românii din Bucovina, ne-am pomenit dintr'odată în altă lume. Şi ispitiţi de ideea "omului nou", că o să trăiţi bine, pierderea cea mai mare ar fi aceea că o parte din populaţie a ajuns, timorată de teamă, să se complacă, să trăiască cu orice preţ şi a început să se resemneze.

Deci, acum mai mult ca oricând se pune problema retrezirii noastre naţionale. Anume cu acest scop am creat noi Asociaţia pentru Cultură "Mihai Eminescu" dela Cernăuţi. Cu mii de membri prin sate, mai ales. Şi avem mulţi oameni cu suflet mare de români. Tineretul trebuie scos din acea stare de sterilizare inoculată de regim. Trebuie însufleţit gândul că limba noastră e una dintre cele mai bogate şi în ea se poate face carte cu nimic mai prejos decât în limba rusă...

Şi în această ordine de idei nu prea putem aştepta cine ştie ce dela cei cu putere de decizie. Deci, e vorba nu numai de gardurile cu sârmă ghimpată, ci şi de sârma ghimpată din însăşi conştiinţa noastră...

NICOLAE LUPAN: Ţin să vi-l prezint în mod special pe Benedict SERGENTU, basarabean din satul Vancicăuţi, judeţul Hotin, actualmente trăitor în Elveţia, membru-fondator al "Pro Basarabiei şi Bucovinei" Mondiale şi unul dintre cei mai constructivi şi cei mai activi membri ai "Pro Basarabiei şi Bucovinei".

De exemplu, prin el Asociaţia noastră a reuşit să facă să parvină în Basarabia cel puţin 10 maşini de scris şi vreo 12 la Uniunea Scriiorilor din Bucureşti.

Să-i mulţumim, deci, lui Benedict Sergentu pentru asta şi pentru faptul că a venit în mod special, doar pentru două zile, la comemorarea celei de a 72 aniversări a reunirii Basarabiei cu România.

Iar în legătură cu exemplul intelectualului nepăsător dela Ropcea faţă de rusificare, despre care ne-a vorbit prietenul Leviţchi, aş vrea să pun prin Ion CAŢAVEICĂ o întrebare "Literaturei şi Artei", respectiv lui Nicolae DABIJA: De ce a dispărut rubricuţa "Multe trec pe dinainte"? Zic "rubricuţa", nu pentru că ar fi fost de mică importanţă această rubrică, ci pentru că era o bijuterie... Şi, deci, nu prea înţeleg de ce a dispărut din paginile "Literaturei şi Artei".

VALERIU GRAUR: Îmi pare bine, totuşi, că d-l Leviţchi este optimist, deşi cunosc şi eu destul de bine situaţia de acolo. Mă gândesc însă de ce românii din Bucovina de Nord n'ar putea să treacă liber încoace, să trăiască liber oriunde vor şi invers?.. Cazul bucovinenilor e similar cu cel al lituanienilor în materie de limbă maternă pe care n'o pot întrebuinţa nici ei în întreprinderi şi în uzine, unde totul este rusificat...

Deci, putem spune copiilor bucovineni că, uite, lituanienii, se eliberează, în sfârşit, şi, prin urmare, şi românii bucovineni vor avea până la urmă, nevoie de limba lor maternă, atât de pângărită până în prezent la Cernăuţi. Trebuie să ne gândim de pe acum la acest lucru.

Câteva idei practice: din Basarabia şi Bucovina ne vin

tot mai mulți compatrioți în toată țara. Dar ajunși aici, în primul rând la hoteluri, sunt tratați ca străini. Același lucru se întâmplă și cu noi când plecăm la Chișinău sau Cernăuți. De aceea, noi cei dela "Pro Basarabia și Bucovina" și Frontul Popular din Moldova trebuie să intervenim pe lângă guverne ca și unii și alții, acolo și aici, să fim tratați ca turiști interni din toate punctele de vedere...

NICOLAE JEREGHE: Vreau să spun doar atât, că eu am pregătit 400 de cărți pentru cei 40 de oaspeți din Basarabia și Bucovina și aș ruga ca fiecare dintre ei, dacă o dorește, să treacă pe la sediul "Pro Basarabiei și Bucovinei" ca să primească gratuit, câte 10 cărți fiecare. Până în Decembrie viitor voi mai aduna 1000 de cărți pe care le vom pune la dispoziția lui Andrei Țurcanu dela Chișinău.

ALEXANDRU USATIUC: Vreau să vă comunic unele noutăți dela Chișinău. Ieri am vizitat Catedrala care e în refacere, crucea este pusă provizoriu, a fost restabilit altarul și corul se pregătește pentru sărbătorirea Paștelui la Catedrală...

M'am urcat sus, întrucât pe vremuri am cântat și eu în corul Catedralei sub conducerea părintelui Berezovschi și mi-am dat seama că noul cor are voci foarte bune.

Tot ieri, la Chișinău mai continua greva a 12 persoane cu tot felul de probleme: nedreptățire, șomaj, lipsă de locuință, destituiri și a. m. d.

Credem că, împreună cu F.P.M., multe din aceste probleme vor fi rezolvate...

Ce-ar mai fi? Pe data de 25 a avut loc un miting la care au luat parte circa 20.000 de oameni. Miting la care s'a făcut bilanțul alegerilor, comemorarea datei de 27 Martie. Și ultima noutate este aceea că D-l Ion Hadârcă, la Plenara C. C. a făcut o serie de obiecții privind nelegiurile din Basarabia, declarând că nu mai dorește să facă parte din Partidul Comunist al Uniunii Sovietice... (Aplauze). Și a depus așa zisul carnet de partid!

Câteva cuvinte despre Frontul Național Patriotic care a fost înființat înainte de anul 1967, unde s'au pus aceleași probleme: limbă de stat și comunicare, grafie latină, plus recuperarea județelor de sud ale Basarabiei, plus județul Hotin, Bucovina de Nord, chiar și Insula Șerpilor, care este pământ românesc și ea...

Anume în acest plan ne-am fi dus mult și bine activitatea, dacă nu era trădarea din partea Ministrului de Interne dela București Ion Stănescu în urma căreia am fost condamnați: eu — la 12 ani, Gheorghe Ghimpu — la 6 ani, iar Valeriu Graur — la 4 ani de închisoare...

ION CAȚAVEICĂ: După mine, românii din Basarabia prezintă o mare forță națională românească, chiar dacă uneori ne dăm seama că în unele domenii ne lipsesc oameni de calitate... O forță ce aprinde sufletele celorlalți români, pe care eu nu-i învinuiesc, pentru că nu ei sunt adevărații vinovați că au ajuns străini în țara lor... Totuși, suflarea românească din Basarabia nu este oprită și nici stăvilită... Deși am întâlnit oameni care par a fi oarecum speriați că Frontul Popular din Moldova pune problema unirii Basarabiei cu România...

Așadar, greul este înainte... Evident că nu putem pune problema frontierelor chiar dacă toți trăim același cuget și aceeași simțire... Probabil că este cuminte să punem problema înlăturării barierelor spirituale, să avem liberă trecere a ideii, a valorii, a culturii, a simțirii românești pe toată întinderea românească...

NICOLAE LUPAN: Îi cer iertare lui Ion Cațaveică, dar nu pot să nu contestez spusele dumnealui. Noi cei dela "Pro Basarabia și Bucovina", atât cea Mondială, cât și cea cu sediul dela București, n'am chemat nicăieri, niciodată și pe nimeni la arme pe Prut. Totuși trebuie să le spunem lucrurilor pe nume: Pactul dintre Hitler și Stalin a fost un pact dintre cele mai mișelești. Un Pact de pe urma căruia ni se trag toate relele din ultimii 50 de ani. Și întreb: suntem ori nu suntem români!

O știm cu siguranță: situația Basarabiei și a Bucovinei de Nord, a județelor de Sud ale Basarabiei, a județului Hotin, a ținutului Herței este absolut identică cu cea a Republicii Democrate Germane, absolut identică cu cea a Țărilor Baltice... Rog să fiu înțeles just și repet: nu chemăm pe nimeni la arme. Și totuși e vorba de o integritate națională românească ca atare și în adevăratul sens al cuvântului "integritate"! (Aplauze).

NICOLAE ȘCHIOPU: Să țineți minte, fraților, că întrunirea noastră de astăzi este un act istoric. Căci, datorită deschiderii "Pro Basarabiei și Bucovinei" prin D-l Lupan la București, avem posibilitatea să ne întâlnim noi, românii din întreaga țară.

Ne-a întrebat cineva la 1940, dacă suntem de acord cu fărâmițarea țării noastre? Noi, un popor vechi de când lumea, cu istoria noastră, cu drepturile noastre juridice?! Noi, Domnule Președinte, trebuie să înscriem în programul nostru de acțiune chestiunea asta de luptă acerbă pentru întregire și independență națională, ca și Țările Baltice, ca și celelalte popoare ocupate pe nedrept cu forța armată de criminalii Hitler și Stalin.

Trebuie să punem problema derusificării Basarabiei. Ce să caute o fabrică de piese de submarine atomice la Bălți? Are nevoie românul basarabean de așa armament? Nu. În felul acesta au fost rusificate și celelalte orașe ale Basarabiei...

Tot cu scopul de rusificare au fost făcute 40 de raioane, egale cu 40 de conduceri rusești. Să revenim la județele de altădată, frați basarabeni!..

Am fost anul trecut la Chișinău, am trecut pe la Casa Scriitorilor unde am dus pământ dela Eminescu, am dus Plosca cu Unirea și le-am spus: "Frații mei, am venit și m'a prins plânsul. Dați-mi voie să vă îmbrățișez pe voi, Eroii vii ai neamului nostru, că de aici a început istoria noastră, dela Chișinău, dintre poeți, dintre scriitori, dintre ziariști!" E vremea, deci, să punem și noi piciorul tare în prag!..

NICOLAE LUPAN: Iubiți compatrioți, vă rog să mă credeți, ca pățit ce sunt, e timpul să sărim peste ceea ce se chema și se mai cheamă barieră a fricii și precauțiilor. E timpul să zicem lucrurilor pe nume și să spunem ceea ce avem de spus, sus și tare, pentru că dreptatea și adevărul sunt de partea noastră! Căci, cum zicea și ilustrul nostru compatriot Zamfir Arbure, AM FOST ȘI VREM SĂ FIM ROMÂNI !..

* * *

N O T Ă : În cadrul "Mesei rotunde" a "Pro Basarabiei și Bucovinei" cu invitați dela Chișinău și Cernăuți, care a avut loc în Sala Prieteniei din strada Batiștei, "Masă" la care erau prezenți peste 100 de persoane au mai luat cuvântul Domnii Ing. Moroșanu, Nahorneac, Marinescu, Paneș, Zainea, Halipa, poetul Sargețiu, Ing. Ionescu, scriitorul Strâmbeanu, Doamna Albotă și alții.

DECEPȚII ȘI PUNERI LA PUNCT

1.

La numai cinci zile dela Revoluția Română zburam deja spre capitala Țării. Scopul: mutarea sediului Asociației dela Bruxelles la București și constituirea Filialei de bază.

Aici, confuzie totală: denumirea! Orice, numai "Pro Basarabia și Bucovina" – NU! Pretextul: "Rușii nu vor fi de acord"! Cu chiu cu vai, la 11 Ianuarie a.c., Adunarea de Constituire avu totuși loc și denumirea eminesciană de "Basarabia și Bucovina" fu acceptată unanim de cei peste 100 de participanți.

Au urmat fel de fel de intimidări camuflate din partea autorităților sus-puse, precum și piedici din partea Ministerului Culturii privind Statutul Asociației. Cât despre obținerea dela Primăria Municipiului București a unui sediu oficial pentru Asociație – nu-l avem nici până în clipa când scriu aceste rânduri.

O simplă întâmplare a făcut ca P.N.Ț., partidul lui Iuliu Maniu și Ion Mihalache, să ne ofere, pentru două săptămâni, o cameră în incinta sediului său. Am acceptat această inițiativă dat fiind faptul că P.N.Ț. este singura formație politică românească care a inclus în programul său de guvernare problema teritoriilor noastre ocupate de Rusia Sovietică.

Acesta a și fost motivul că la o ședință a Comitetului de Conducere al "Pro Basarabiei și Bucovinei", membrii Asociației Alexe Chistrugă, Valeriu Graur, Nicolae Halipa și Nicolae Lupan au fost propuși candidați la alegerile din 20 Mai 1990 pentru București, Vaslui și Suceava pe listele P.N.Ț.

În ceea ce mă privește, oficial, n'am făcut și nu fac parte din Partidul Național Țărănesc. "Partidul și "Parlamentul" meu a fost, este și va fi "Pro Basarabia și Bucovina". Și nu mi-aș fi dat niciodată asentimentul pentru candidatură pe listele P.N.Ț. dacă Ion Iliescu n'ar fi declarat la o conferință de presă că Basarabia "ca formațiune de stat este o republică a Uniunii Sovietice" (!).

2.

Odată "Pro Basarabia și Bucovina" înregistrată ca persoană juridică, parcă întâmplător, își face apariția "Liga unității românilor de pretutindeni" cu Victor Crăciun în cap. Și tot parcă întâmplător, paralel cu revista "Basarabia și Bucovina", începu să apară săptămânalul "Cuget Românesc", deși grăbitul lor fondator era deja redactor al revistei "Basarabia și Bucovina".

Și din nou parcă întâmplător, când a fost lansată de Asociația noastră pentru 27 Martie 1990 comemorarea la București a celei de a 72 aniversări a reunirii Basarabiei cu România, comemorare cu invitați dela Chișinău și Cernăuți, "Liga unității românilor de pretutindeni" a anunțat și ea, pentru 24 Martie, ținerea la București a unui colocviu eminescian – a doua manifestare de acest fel la interval de numai 2 luni!

Fie, ne-am zis! Mai mult, Comitetul de Conducere al "Pro Basarabiei și Bucovinei" a participat cu trup și suflet la amintitul Colocviu, eu ținând și o prelegere adresată lui "Bădița Mihai". Ne-am dus și la banchetul dat de Ligă la Casa Ofițerilor, banchet la care, în capul mesei, "de-a dreapta" animatorului Ligii stătea un reprezentant al Ambasadei Sovietice la București.

Și încă un moment detestabil: fusese hotărât cu mult înainte la o ședință a Comitetului de Conducere al "Pro Basarabiei și Bucovinei" ca în memoria foștilor membri ai Sfatului Țării ce-și dorm somnul de veci la cimitirul Cernica să se oficieze un serviciu divin. Și mare a fost mirarea celor de față când și-au dat seama că această comemorare a făuritorilor basarabeni ai României Mari se văzu confiscată de Liga Românilor de pretutindeni!

Iar după toate aceste dedublări, mai mult decât ciudate, animatorul Ligii, care e membru și până'n prezent al Comitetului de Conducere al "Pro Basarabiei și Bucovinei", n'a găsit de cuviință să apară la masa prezidiului Comemorării celei de a 72 aniversări pentru că, vedeți dumneavoastră, în sala "Rapsodiei Române" asistau, nepoftiți, același reprezentant al Ambasadei Sovietice dela București, un corespondent al "Pravdei" și unul al TASS-ului. În plus, același animator al Ligii n'a dorit să participe nici la Masa Rotundă a Comitetului de Conducere al "Pro Basarabiei și Bucovinei" cu oaspeții dela Chișinău. N'a venit nici la banchetul de rămas bun dat de Asociație în cinstea acelorași oaspeți.

N'aș fi făcut aceste puneri la punct dacă membrii Comitetului de Conducere al "Pro Basarabiei și Bucovinei", din care face parte în continuare și Victor Crăciun, n'ar fi descoperit cu stupefacție în "România Liberă" din 9 Mai 1990 următoarea "Rectificare":

"Pentru corecta informare a cititorilor ziarului dumneavoastră, vă rugăm să faceți o cuvenită rectificare: acțiunea "Podul de flori dela Prut" a fost organizată de Frontul Popular din R.S.S. Moldovenească și Liga Culturală pentru Unitate a Românilor de Pretutindeni, împreună cu Societatea București–Chișinău, și nu de Asociația "Pro Basarabia și Bucovina", cum greșit s'a consemnat în publicația dumneavoastră de marți, 8 mai. "Pro Basarabia și Bucovina " a făcut chiar o serie de declarații în presă din care rezultă clar că nu are nici o contribuție la pregătirea și desfășurarea acestei acțiuni. Cu mulțumiri,

LIGA CULTURALĂ PENTRU UNITATEA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI"

În felul acesta, Liga, distanțându-se de "Pro Basarabia și Bucovina" și-a "curățit obrazul" atât față de Ambasada Sovietică dela București, cât și față de oponanții reîntregirii românești dela Chișinău, unde reprezentanți ai Ligii, spre deosebire de cei ai "Pro Basarabiei și Bucovinei", se pot duce ca la borș.

Adevărul e că încă la începutul lui Martie anul curent "Pro Basarabia și Bucovina", dimpreună cu Societatea "București–Chișinău", iniția o "Chemare către toți românii din țară pentru formarea unui lanț uman în lungul Prutului devenit graniță între frați". Acesta era și titlul amintitului document datat cu 16 Martie 1990.

Dar, spre surprinderea tuturor, la câteva zile în presă apăru un alt apel semnat numai de responsabilul Societății "București–Chișinău", care nu mai chema la un lanț uman, ci la un "Pod de flori"!.. pentru data de 6 Mai! De ce 6 Mai, când Frontul Popular dela Chișinău (prin Gheorghe Ghimpu, Andrei Țurcanu, Alexandru Usatiuc) și "Pro Basarabia și Bucovina" (prin Nicolae Lupan, Nicolae Halipa și Valeriu Graur) optau pentru ieșirea

la Prut către 50 de ani ai Ultimatumului sovietic și ocupării de către Rusia Sovietică a Basarabiei și Bucovinei de Nord.

Și aici, iarăși, parcă întâmplător, apare în scenă Liga unității românilor de pretutindeni cu un apel semnat de alți reprezentanți ai F.P.M., de Societatea "București—Chișinău" și sucursala Ligii din capitala Basarabiei.

Apel ce cheamă la trecerea Prutului în șapte puncte din Basarabia: Costești, Sculeni, Ungheni, Leușeni, Țiganca, Cahul și Giurgiulești. Trecere, "fără nici un gând de expansiune și de schimbări sau modificări ale pactelor și tratatelor oficiale...", cum subliniază explicit Apelul. Cum s'ar zice, "uite este, uite nu-i"!

"Pro Basarabia și Bucovina" n'a chemat pe nimeni și niciodată la arme pe Prut. În schimb, a spus-o, o spune și o va spune răspicat că Basarabia și Bucovina sunt provincii românești, oricât de mult unii ar dori să se ascundă în dosul degetului. Ori suntem, ori nu suntem! O spun de asemeni că nu e nici o cinste, să te întâlnești, să zicem, la Leușeni cu un Piotr Lucinschi care și-a clădit întreaga carieră de partid numai și numai pe antiromânism și șovinism rusesc.

Cât despre naivitatea scrisorilor de ploconeală nesăbuită semnate de Gheorghe Copil și adresate lui Piotr Lucinschi în legătură cu "Podul de flori dela Prut", aceste scrisori sunt, pur și simplu, o rușine pentru toți românii de bună-credință și pentru ziarul "Dreptatea" care le-a publicat. Căci a te duce cu flori într'un teritoriu românesc ocupat de o putere străină înseamnă a recunoaște o stare de fapt.

Așa cum a făcut-o și Nicolae Ceaușescu la 2 August 1976, când s'a dus la Chișinău unde se comemora cu surle și țimbale 36 de ani de putere sovietică pentru ruși, când de fapt erau 36 de ani de înstrăinare pentru români!

Un lucru e cert, acela că nici Liga unității românilor nici Societatea "București—Chișinău" nu vor ieși la Prut cu prilejul celor 50 de ani ai Ultimatumului sovietic și ocupării Basarabiei și Bucovinei de Nord de către Rusia Sovietică.

3.

E un context, deci, în care nu putea să lipsească euforia corespondentului TASS la București cu prilejul înființării în capitala Țării Românești a "Societății pentru Cultura Bucovinei".

Și Nicolae Morozov transmite, prin ATEM și "Tinerimea Moldovei" dela Chișinău din 15 Aprilie 1990, cele ce urmează:

"...Printre scopurile societății, care întrunește în prezent circa o mie de membri, sunt răspândirea cunoștințelor despre istoria plină de frământări, despre cultura și arta autohtonă ale Bucovinei...

În funcția de președinte al secției București a fost ales savantul și scriitorul George Munteanu.

Se știe, că Bucovina este regiunea, o parte din care intră actualmente în componența Uniunii Sovietice, iar o altă parte — în componența României, a spus G. Munteanu într'o convorbire cu corespondentul agenției TASS. De aceea, când vorbim despre Bucovina, avem în vedere, desigur, întregul ținut în granițele sale istorice. Suntem însă departe de a b s u r d a i d e e (sublinierea noastră) de a formula anumite revendicări sau pretenții. Considerăm că istoria trebuie lăsată să evolueze în mod firesc. În genere, sarcinile societății renăscute de noi n u p r e v ă d o a c t i v i t a t e p o l i t i c ă (subl. noastră), ci doar culturală. Ne propunem drept scop să dezvoltăm legăturile culturale cu bucovinenii, pe care soarta i-a împrăștiat prin toată lumea... Suntem gata să primim în rândurile Societății pe oamenii de diferite convingeri sociale, politice, religioase, fără deosebire de naționalitate. A n u m e p r i n a c e a s t a n e d e o s e b i m d e a s o c i a ț i i l e "P r o - B a s a r a b i a ș i p r o - B u c o v i n a", c a r e î n c l i n ă t o t m a i m u l t s p r e o a c t i v i t a t e p o l i t i c ă (sublinierea noastră). În această epocă, acum când au loc tot mai des răbufniri d e n a ț i o n a l i s m (subl.n.), am dori să ne aducem prin activitatea noastră contribuția la diminuarea v r a j b e i n a ț i o n a l e (!) (subl. n.), să servim drept exemplu, demonstrând că numai pe calea eforturilor constructive, cu ajutorul culturii diferite națiuni se vor putea cunoaște și se vor putea înțelege mai bine între ele, se vor putea apropia și convețui în pace și bunăvecinătate.

A.T.E.M."

Aici e buba: "bunăvecinătatea" cui și cu cine? A bucovinenilor cu bucovinenii? A moldovenilor cu molvenii?!..

Minciuna, însă, după cum susțin chiar rușii într'o zicală, "are picioare scurte". Căci, interpelat de Alexandru CHIRIAC din partea noastră, George MUNTEANU a calificat speculațiile corespondentului TASS privind "Pro Basarabia și Bucovina" drept "n ă s c o c i r i ș i d e z i n f o r m a r e..."

4.

La 11 Ianuarie 1990 circa 300.000 de basarabeni de pe tot cuprinsul provinciei se adunară în fața monumentului lui Lenin din Chișinău cu gândul să refacă "destinul românimii dintre Prut și Nistru".

Aduseseră, cică, în fața lui Ulianov din Simbirsk "spiritul și cutezanța, neliniștea și speranța întregii Moldove". Cărei Moldove, când aceasta a renunțat la statalitate încă la 1600, apoi la 1859 și, în sfârșit, la 1918?..

Și iată că la amintita adunare republicană electorală i se dă cuvântul și lui Piotr Lucinschi, prim secretar al PC al Moldovei, post la care a fost solicitat și de... Frontul Popular din Chișinău! I se dă cuvântul, deci, și "mediacrația" de acolo subliniază acest moment prin a așterne negru pe alb că "pentru prima dată liderul comuniștilor din Moldova a fost îndelung salutat de mulțime: "Lucinschi și poporul!"

Care popor mă întreb?.. Acel care de 45 de ani de oblăduire sovietică este îngenunchiat, exterminat, depersonalizat și rusificat anume de comuniștii din Moldova?

Ș'apoi, ce poate avea Lucinschi personal cu "destinul românimii dintre Prut și Nistru", când toată cariera sa de comsomol și de partid și-a clădit-o în exclusivitate pe antiromânism: pe ponegrirea lui Ștefan cel Mare care, după propria-i expresie "n'a fost el chiar atât de mare", pe teza stalinistă a existenței a două limbi: română și moldovenească și, deci, și a două entități naționale în spațiul mioritic daco-roman etc.

E cel puțin paradoxal, când în lumea întreagă comunismul este țintuit la stâlpul rușinii, ca cel mai inuman regim social posibil, un sfert de milion de basarabeni cinstiți și buni români să se identifice cu un Lucinschi!..

Lucinschi adresează celor adunați "cuvinte de salut din partea conducerii Republicii". Aceeași conducere ca

și pe timpul lui Bodiul!.. Pe Piotr Lucinschi îl frământă nu catastrofala situație economică a basarabenilor, ci ''fermitatea pentru realizarea legii cu privire la limbi în Republica ''Moldovenească''.

Care limbi, când în orice țară liberă nu poate fi vorba decât de limba al cărui nume îl poartă statul respectiv?!

Și tot Lucinschi, în fața acelor sute de mii de basarabeni, străini din fire doctrinei comuniste, susține că partidul, deci și cel de pe malul Bâcului, trebuie restructurat!.. Desființat, nu restructurat! Dat fiind și faptul că toate relele dintre Nistru și Prut au venit anume dela acest partid!

Și a mai fost un moment de cea mai proastă regie comunistă, când o reprezentantă a țărănimii din raionul Suvorov, sub aplauze și scandări, îi înmânează lui Lucinschi pâine și sare ca ''să se întoarcă cu fața spre țărănime''...

Cum s'ar zice, venise muntele la Mahomed !

Ca fiu de țăran din județul Hotin, care niciodată în istorie n'a aparținut ucrainenilor, cum e cazul dela 1940 încoace, vreau să-l întreb țărănește pe Mihail Gorbaciov, care va intra desigur în istorie ca cea mai mare personalitate a secolului XX în materie de liberalizare și democratizare a popoarelor stalinizate, ce-ar zice rușii, dacă într'o zi tătarii ar ocupa încă odată cu forța Moscova, Petrogradul, Novgorodul, Simbirscul sub pretextul că acestea le aparțin și ar introduce, tot cu forța, în instituții, în școli limba tătărească, plus exterminarea fizică și deportarea populației rusești în ținuturi mongole?!..

Prin asta vreau să spun și să insist că nici poporul rus nu va fi liber atâta timp cât va ține în sclavie alte popoare!..

Nicolae LUPAN

OMUL NEGRU CE FĂCEA

Omul negru ce făcea,
Noaptea, neagră, când venea
Și-anonimul ochi de stea
Prin fereastră-l urmărea?
    Omul negru ce făcea?
    Se lupta cu umbra sa
    Sau c'un șarpe se 'nfrățea,
    Dumnezeu că nu știa?
Omul negru ce gândea?
Negru gândul lui negrea,
Murdărea și pângărea
Sufletul ce nu corbea?
    Negru gândul lui negrea,
    Fierea cum îi otrăvea
    Sângele și inima,
    Dragostea și patima.
Omul negru ce trăia?
O durere-a mea și-a ta,
O speranță a cuiva
Pruncul mort de-al învia?
    Omul negru ce trăia?
    Jalea ce ne sfâșia?
    Lacrima ce ne usca?
    Seceta și foametea?
Omul negru om era?

Dumitru MATCOVSCHI

P R U T – 6 M A I 1 9 9 0

Se știe că la 26 Iunie 1940 Uniunea Sovietică a remis Guvernului Regal Român o Notă ultimativă prin care se impunea cedarea pământului românesc al Basarabiei și Bucovinei de Nord către URSS.

Și s'a întâmplat că taman la 6 Mai 1990 lucram la un articol: ''Minciunile lui Molotov''. Articol în care analizam și combăteam cele circa 18 afirmații mincinoase din Notă. La un moment dat mi-au parvenit știri despre întrunirile din acea zi de pe ambele maluri ale ''râului suferințelor noastre'', Milcovul de azi al românilor.

Involuntar, mi s'a perindat, ca pe un ecran, filmul tuturor evenimentelor istorice care au dus la separarea fraților din teritoriile riverane ale Prutului:

— cum, în 1812, șireata diplomație țaristă, păcălindu-i pe francezi și pe otomani, a spintecat trupul bătrânei Moldove prin falsificări de hărți, minciuni și corupție, însușindu-și, astfel, teritoriul interfluviului Prut—Nistru și denumindu-l Basarabia;

— cum au suportat românii din acest ținut înjosirile, deportările, deznaționalizarea, excluderea limbii române din școală, biserică, justiție etc;

— cum, în 1918, la 27 Martie, Sfatul Țării, liber ales, a votat unirea Basarabiei cu ''patria mamă'', România;

— cum, prin Nota sovietică din 26 Iunie 1940, plină de minciuni ''justificative'', Basarabia a fost smulsă, din nou, României, urmând alte înjosiri, alte deportări, însoțite de aceeași politică de deznaționalizare...

La 6 Mai s'a ''permis'' ca frații să se poată revedea fără pașaport, fără vămuiri, fără c h e m a r e : câteva ore!

Îmbrățișări între oameni care nu s'au cunoscut decât, poate, atavic, sărutări ca între frați, cadouri — în special publicații, abecedare românești, cântece românești ale t u t u r o r românilor — ''Tricolorul'', ''Pe-al nostru steag e scris UNIRE'' — înlănțuiri în veșnica HORĂ românească, rotundă, și ea, cum a fost țara ''ca un măr domnesc'', slujbe în biserici sau în aer liber, oficiate de preoți a c o l o și a i c i.

Și mai presus de toate, flori: flori din brațe de copii, de mame, de grăniceri (grăniceri între frați!), al căror sânge ''apă nu se face''...

Frumos, emoționant... dar trist! Pentru mine, și pentru mulți alții. Trist, pentru că am ajuns într'o asemenea situație.

În cei 46 de ani de când nu mi-am văzut satul natal, Vornicenii Lăpușnei și orașul fragedei tinereți, Chișinăul, m'a ros continuu dorul. N'am putut însă, n'am vrut să mă duc a c o l o! Am spus-o de multe ori și o spun și acum, după acest 6 MAI: acasă la mine n u p o t să mă duc decât ca stăpân sau slugă, sau prieten, dar niciodată musafir... organizat!

Alexandru CHIRIAC

HOTĂRARE COMUNĂ
a Frontului Popular Român și Frontului Popular din Moldova

1. Ziua de 28 Iunie va fi marcată în 1990 de o manifestație pașnică de solidarizare și prietenie a românilor "dela Nistru pân' la Tisa", concretizată într'o multiplă strângere de mână, traversând Carpații și Prutul.

Puntea vie urmează a reuni, ca puncte de sprijin, două din ctitoriile lui Ștefan cel Mare și Sfânt, pe traseul: Putna — Siret — Rădăuți — Dorohoi — Botoșani — Suceava — Fălticeni — Pașcani — Iași — Ciurea — Ștefan cel Mare — Vaslui — Crasna — Huși — Albița, în sarcina Frontului Popular Român și Leușeni — Ungheni — Fălești — Bălți — Florești — Soroca — Șoldănești — Rezina — Orhei — Tighina — Căinari — Hâncești — Căpriana, în sarcina Frontului Popular din Moldova.

2. Puntea vie Transcarpatică preconizează a traversa, în Nord, pe un traseu Suceava — Alba Iulia, iar în Sud pe un traseu Alba Iulia — Curtea de Argeș — București.

3. Această acțiune, destinată a marca o jumătate de secol dela 28 Iunie 1940 va avea loc Duminică 24 Iunie 1990, începând cu orele 9.00 dimineața, meridianul Greenwich.

4. Drumurile naționale și șoselele înserate în traseul punții vii vor fi accesibile circulației pe toată durata manifestației...

Chișinău, 19 Martie 1990.

DECLARAȚIE DE ADEZIUNE

CREDINCIOASĂ STATUTULUI SĂU PRIVIND INTEGRAREA FIREASCA A TUTUROR ROMÂNILOR ÎN GRANIȚELE LOR DE TOTDEAUNA ȘI LIBERA CIRCULAȚIE "DE AMBELE PĂRȚI ALE PRUTULUI", ASOCIAȚIA "PRO BASARABIA ȘI BUCOVINA" A D E R Ă LA ACȚIUNEA FRONTULUI POPULAR ROMÂN ȘI FRONTULUI POPULAR DIN MOLDOVA PENTRU ZIUA DE DUMINICĂ 24 IUNIE 1990.

ADERĂ ȘI C H E A M Ă PE TOȚI MEMBRII SĂI DIN ȚARĂ ȘI STRĂINĂTATE S Ă P A R T I C I P E LA ACEASTĂ MANIFESTAȚIE NAȚIONALĂ PRILEJUITĂ DE CEI 50 DE ANI AI ULTIMATUMULUI SOVIETIC ROMÂNIEI.

"PRO BASARABIA ȘI BUCOVINA"

București, 10 Mai 1990.

NOTA ULTIMATIVĂ SOVIETICĂ DIN 26 IUNIE 1940

"În anul 1918 România folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal de ucraineni, cu Republica Sovietică Ucraineană. Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării cu forța a Basarabiei, ceea ce guvernul sovietic a declarat nu o singură dată și deschis în fața întregii lumi. Acum când slăbiciunea militară a URSS a trecut în domeniul trecutului, iar situația internațională care s-a creat cere rezolvarea rapidă a chestiunilor moștenite din trecut pentru a pune în fine bazele unei păci solide între țări, URSS consideră necesar și oportun ca în interesele restabilirii adevărului să pășească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.

Guvernul sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic cu chestiunea transmiterii către URSS a acelei părți a Bucovinei a cărei populație este legată în marea sa majoritate cu Ucraina sovietică prin comunitatea soartei istorice cât și prin comunitatea de limbă și compozițiune națională. Un astfel de act ar fi cu atât mai just cu cât transmiterea părții de nord a Bucovinei către URSS ar putea reprezenta, este drept, că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită URSS-ului și populației Basarabiei prin dominațiunea de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune Guvernului Regal al României:

1) Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia.

2) Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei, cu frontierele potrivit cu harta alăturată.

3) Guvernul sovietic își exprimă speranța că Guvernul român va primi propunerile de față ale URSS și că aceasta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale pașnică conflictul prelungit dintre URSS și România.

Guvernul sovietic așteaptă răspunsul Guvernului Regal al României în decursul zilei de 27 iunie".

RĂSPUNSUL GUVERNULUI ROMÂN DIN 27 IUNIE 1940

"Guvernul URSS a adresat Guvernului român o notă care a fost remisă la 26 iunie 1940, la ora 10 seara, de către Excelența Sa d.Molotov, președintele Consiliului Comisarilor Poporului al Uniunii Sovietice și Comisar al Poporului pentru afacerile străine, Excelenței Sale d-lui Davidescu, Ministrul României la Moscova.

Fiind însuflețit de aceeași dorință ca și Guvernul sovietic de a vedea rezolvate prin mijloace pacifice toate chestiunile care ar putea să producă o neînțelegere între URSS și România, Guvernul Regal declară că este gata să procedeze imediat și în spiritul cel mai larg la discuțiunea amicală și de comun acord a tuturor propunerilor emanând de la Guvernul sovietic.

În consecință, Guvernul român cere Guvernului sovietic să binevoiască a indica locul și data ce dorește să fixeze în acest scop.

De îndată ce va fi primit un răspuns din partea Guvernului sovietic, Guvernul român își va desemna delegații și nădăjduiește că conversațiunile cu reprezentanții guvernului sovietic vor avea ca rezultat să creeze relațiuni trainice de bună înțelegere și prietenie cu URSS și România. 27 iunie 1940".

NOTA SOVIETICĂ DIN 28 IUNIE 1940

"Guvernul URSS consideră răspunsul Guvernului Regal al României din 27 iunie ca imprecis, deoarece în răspuns nu se spune direct, că el primește propunerea Guvernului sovietic de a-i restitui neîntârziat Basarabia și partea de nord a Bucovinei. Însă cum Ministrul României de la Moscova, d. Davidescu, a explicat că răspunsul menționat al Guvernului Regal al României înseamnează accedarea la propunerea Guvernului sovietic, Guvernul sovietic, primind această explicație a d-lui Davidescu propune:

1). În decurs de 4 zile, începând de la orele 14, după ora Moscovei, la 28 iunie, să se evacueze teritoriul Basarabiei și Bucovinei de trupele românești.

2). Trupele sovietice în acelaşi timp să ocupe teritoriul Basarabiei şi partea de nord a Bucovinei.

3). În decursul zilei de 28 iunie trupele sovietice să ocupe următoarele puncte: Cernăuţi, Chişinău, Cetatea Albă.

4). Guvernul Regal al României să ia asupra sa răspunderea în ceea ce priveşte păstrarea şi nedeteriorarea căilor ferate, parcurilor de locomotive şi vagoane, podurilor, depozitelor şi aerodromurilor, întreprinderilor industriale, uzinelor electrice, telegrafului.

5). Să se numească o comisiune alcătuită din reprezentanţi ai Guvernului român şi URSS, câte doi din fiecare parte, pentru lichidarea chestiunilor de litigiu în legătură cu evacuarea armatei române şi instituţiilor din Basarabia şi partea de nord a Bucovinei.

Guvernul sovietic insistă ca Guvernul Regal al României să răspundă la propunerile sus-menţionate nu mai târziu de 28 iunie, ora 12 ziua (ora Moscovei)".

RĂSPUNSUL GUVERNULUI ROMÂN DIN 28 IUNIE 1940

"Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forţă şi deschiderea ostilităţilor în această parte a Europei se vede silit să primească condiţiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic.

Guvernul român ar dori totuşi ca termenele de la punctul 1 şi 2 să fie prelungite, deoarece evacuarea teritoriilor ar fi foarte greu de adus la îndeplinire în patru zile, din pricina ploilor şi inundaţiilor care au stricat căile de comunicaţii.

Comisia mixtă instituită la punctul 5 ar putea discuta şi rezolva această situaţie. Numele reprezentanţilor români în această comisiune vor fi comunicate în cursul zilei".

În felul acesta, Basarabia, partea de nord a Bucovinei, precum şi colţul de nord-vest al judeţului Dorohoi – ţinutul Herţei (ultimele două teritorii nefăcând niciodată parte din fostul Imperiu Rus) au intrat în componenţa Uniunii Sovietice. După comiterea acestui rapt se spune că Hitler s-ar fi înfuriat grozav pe Stalin pe motivul că nu respectase linia de frontieră stabilită prin anexa secretă a tratatului de neagresiune, luând în stăpânire un teritoriu mai mare decât cel prevăzut.

AŞADAR, ANUME DESPRE RĂPIREA DELA 28 IUNIE 1940 DE CĂTRE ARMATA SOVIETICĂ A BASARABIEI, BUCOVINEI DE NORD ŞI A ŢINUTULUI HERŢEI VA FI VORBA LA COLOCVIUL DIN 23 IUNIE 1990 ORGANIZAT DE ASOCIAŢIA MONDIALĂ "PRO BASARABIA ŞI BUCOVINA", STUDIOUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA" ŞI LIGA STUDENŢILOR ROMÂNI ÎN INCINTA UNIVERSITĂŢII DELA BUCUREŞTI.

UN GEST DE NEÎNTRECUT PATRIOTISM ROMÂNESC

Proces-Verbal

Astăzi, Duminică 30 Iunie 1940, ora 8 seara, Comitetul de conducere al Societăţii Scriitorilor Români, s'a întrunit la sediul Societăţii din str. Berthelot Nr. 18.

Prezenţi: D-nii N. I. Herescu, Preşedinte, Ion Marin Sadoveanu, Vice-Preşedinte, I. Gr. Perieţeanu, Corneliu Moldovanu, V. Voiculescu, Ion Pilat, George Gregorian, Victor Ion Pop, Al. O. Teodoreanu, Tudor Vianu, membri, Ion Valerian, secretar-general.

Având a se lua unele hotărâri însemnate şi o adunare generală nefiind socotită oportună în aceste momente, au fost rugaţi să vină la şedinţa Comitetului D-nii membri fondatori: Mihail Sadoveanu, fost Preşedinte al Societăţii, Ion Minulescu şi Ludovic Dauş, D-l Liviu Rebreanu, fost Preşedinte al Societăţii şi, ca reprezentanţi ai scriitorilor mai tineri, D-nii Ionel Teodoreanu şi Radu Gyr. Cu toţii au binevoit să răspundă invitaţiei fiind prezenţi la şedinţă.

Ascultând expunerea Preşedintelui şi după discuţii la care au luat parte toţi cei de faţă, s'a hotărât:

1) Scriitorii, expresia cea mai curată a sufletului românesc, vor lua atitudine publică, prin organul lor constituit, care este Societatea Scriitorilor Români, în privinţa ocupaţiei streine, produsă în Basarabia şi Bucovina de Nord.

D-nii Liviu Rebreanu şi Ionel Teodoreanu sunt delegaţi ca, împreună cu Preşedintele Societăţii, să redacteze un proiect de declaraţie.

2) Faţă cu împrejurările grele ce se pot ivi şi spre a putea veni, în chip grabnic şi real, în ajutorul scriitorilor refugiaţi şi al celor mobilizaţi, Preşedintele este autorizat să ridice dela Banca de Credit Român, din "Fondul Palatului", o sumă de circa 800.000 (opt sute de mii lei).

3) În cazul când ţara va fi silită să intre în război, Societatea va pune la dispoziţia Guvernului întregul "Fond al Palatului Scriitorilor" aflat la Banca de Credit Român, de Lei – 6.000.000 (şase milioane).

Şedinţa rămâne în continuare pentru Marţi 2 Iulie, ora 8 seara, la sediul Societăţii.

Semnează: Preşedinte, Secretar, Membri.

Al. O. Teodoreanu

G. Gregorian

I. Valerian

Corneliu Moldovanu

Victor Ion Popa

Tudor Vianu

DECLARAȚIA
Frontului Popular Român cu privire la ziua de 28 Iunie 1940

28 Iunie este ziua în care trupele sovietice au ocupat Basarabia și Bucovina de Nord, alipindu-le Uniunii Sovietice în mod violent și tragic pentru românii locuitori ai acestor ținuturi. Teritoriile ocupate în această zi, părți din trupul aceluiași pământ străbun, au fost fragmentate arbitrar și în mod abuziv și cu rea-credință, încorporate în două republici unionale distincte. Astfel, Bucovina de Nord și județele din nordul și sudul Basarabiei (Hotin, Cetatea-Albă etc.), afirmate ca ținuturi istorice ale Moldovei, au fost încorporate la R. S. S. Ucraina.

Frontul Popular Român se declară solidar cu mișcările revendicative ale românilor de peste Prut și consideră ca fiind legitimată de istorie cererea acestora de reîntregire, în componența și sub suveranitatea R. S. S. Moldovenești, a teritoriilor date R. S. S. Ucrainene la 28 Iunie 1940...

Frontul Popular Român consideră ziua de 28 Iunie 1940 ca început al unei epoci de umilință a poporului român.

Președinte: Ștefan PRUTIANU
Vice-președinte: Cassian Maria SPIRIDON

OPINII

Fiind acum câteva zile la Moscova, am avut ocazia să discut cu Grigorie Țveliov, membru al partidului independent "Uniunea Democratică". Dânsul mi-a spus:

"Prezența armatei în republicile unionale ocupate de URSS este o problemă foarte importantă. Evident, că această armată prezintă un pericol enorm pentru procesul de democratizare și de descătușare a spiritului național, care are loc acum în Moldova, Țările Baltice, Caucaz. Noi suntem de părere că, republicile naționale trebuie singure să decidă soarta armatei, ce se află pe teritoriul lor."

Următorul interlocutor a fost reprezentantul Uniunii Tinerilor Democrați din Rusia, Alexandru Șalomov:

"Organizația noastră este de orientare politică pacifistă și noi suntem contra armatei, indiferent cum se numește ea: sovietică sau altfel. Dar reeșind din realitate, noi ne dăm seama, că este imposibil de lichidat brusc armata. Și, deoarece armata sovietică este o armată de ocupație ce a înecat în sânge mișcările de eliberare națională, noi considerăm, că ea trebuie desființată, iar apoi create în republici armate naționale. Persoanele ce nu doresc să-și facă serviciul militar din cauza concepțiilor religioase sau pacifiste, să facă un serviciu alternativ. Aceste schimbări trebuie să aibă loc cât mai curând, deoarece cât timp există armata sovietică atâta timp există pericolul unui nou masacru. Acest lucru ni-l dovedește chiar și ultimul eveniment din Bacu"...

SANDU C. TĂNASE,
Chișinău

O GRANIȚĂ NOUĂ CARE DESPARTE DOUĂ LUMI

...Peste noapte, satul meu Tereblecea s'a găsit într'o altă lume. Toate s'au schimbat în mai puțin de 24 de ore. Credeai că puterile iadului au fost deslănțuite de stăpânul lor asupra satelor pașnice, ce așteptau rodul trudei lor după muncile de primăvară.

Ucigașii și toți făcătorii de rele au fost sloboziți din închisori și aruncați asupra noastră. Nebunii au fost scoși din casele de sănătate și s'au întovărășit cu toți vagabonzii și criminalii, făcându-se șefi de poliție și apărători ai regimului comunist. Venetici cunoscuți și necunoscuți au fost făcuți primari și prefecți de către armatele de invazie. La aceștia s'a alăturat pleava doritoare de pradă din fiecare localitate, pentru a-și împărți avutul altora. Aceștia erau instrumentele prin care comuniștii distrugeau o lume așezată de secole prin muncă și omenie, căci partid comunist pe la noi nu era. Noi ne-am fi putut apăra cu pumnul de acești nemernici, dacă ei nu ar fi fost sub protecția armatelor de invazie rusești.

După zvonulrile răspândite cu iuțeala fulgerului despre ultimatul Rusiei Sovietice, în 27 Iunie 1940, oamenii se pregăteau să apuce calea codrilor, dar nu se puteau despărți de pământul muncit de ei și de toți strămoșii lor. Tot felul de zvonuri hrăneau din oră în oră nădejdea într'o mântuire supraomenească. Credeam că mai avem o zi, două, în care să luăm ultima hotărîre, dar armata comunistă ne-a zădărnicit toate nădejdile revărsându-se peste noi ca un puhoi de mocirlă. Peste noapte am intrat în împărăția morților și a robilor.

Armata comunistă nu s'a ținut de cuvânt după cum se legaseră stăpânii ei, prin ultimatum-ul din 27 Iunie 1940, anume ca armatele române să se retragă în timp de patru zile. În realitate armatele bolșevice au ocupat teritoriile românești în curs de 24 ore.

Bieții ofițeri români, văzând că puhoiul comunist vine peste ei, se retrăgeau scrâșnind din dinți, dat fiind că aveau ordin să nu deschidă foc.

Veneticii și ticăloșii, rămășițele satului, începuseră să se bucure de venirea comunismului. În fiecare comună a fost pus primar câte un venetic dintr'aceștia, sau dacă comuna nu avea venetici, a fost pus primar cel mai prăpădit și cel mai rău; și astfel, cu acești oameni, au început comuniștii a-și face jocul. Alții au fost numiți șefi de sectoare. Aceștia trebuiau să ducă în fiecare seară rapoarte, în care arătau tot ce s'a întâmplat în timpul zilei. Șeful de sector se prezenta la primărie dimineața și seara. Seara primea ordin care prevedea câte care din sectorul său trebuesc trimise a doua zi la pădure, câte pluguri au de mers la arat pentru obște, câți oameni să meargă la tăiat în pădure și multe altele de felul acesta.

Dacă în timpul nopții dispărea vreunul fugind peste graniță, în România, tot șeful de sector trebuia să anunțe cine a fugit din sectorul lui. În fiecare comună erau câte 10—15 agenți de miliție, aleși tot din rămășițele satelor. Acești agenți erau bine instruiți, căci în fiecare seară aveau cursuri politice. Ei deveniseră periculoși pentru toată lumea și populația avea groază de ei pentru că erau apărați de armata rusă. Misiunea lor era să urmărească orice mișcare contra regimului. Astfel, ei ascultau seara pe sub ferestrele caselor ce vorbesc oamenii, și când cineva vorbea rău despre regim, era anunțată miliția, care înconjura casa respectivă. Oamenii erau arestați și nimeni nu-i mai vedea. Dacă cineva venea din satul vecin, era legitimat de acești agenți. Ca să mergi în comuna vecină, îți trebuia neapărat adeverință specială dela primărie, semnată de primarul comunist și de unul din agenți, în care se spunea că ești "om bun" și că poți merge până în acea comună!

Seara la primărie acești nemernici discutau numai ce măsuri să ia împotriva sătenilor, care nu erau pe placul comuniștilor. Intrase groaza în oameni și-ți era frică să vorbești ceva în casa ta și în familia ta, fiindcă nu știai de unde puteai fi auzit. Pentru un cuvânt spus contra comunismului, erai interogat și schingiuit.

Populația dela orașe căuta scăpare, încercând să se strecoare peste graniță, în România. Cum în Bucovina granița era încă necunoscută, din cauză că provincia fusese împărțită în două, noua graniță era demarcată ici și colo prin câte o ciuhă, adică o bâtă lungă având în vârf o legătură

de paie. Această demarcație a fost în prima lună, căci mai târziu granița a fost atât de întărită încât s'ar fi putut numi nu numai "cortină de fier", ci "porțile iadului"!

După cum am spus, oamenii dinăuntrul "cortinei" căutau să fugă în România. Necunoscând granița, ei căutau să vină în contact cu cei de lângă ea. Dacă nimereau peste un om bun, erau salvați, dacă găseau unul care voia să-i jefuiască, acesta îi ducea pe câmp unde știa el și îi încurca cu fuga, încât bieții refugiați își pierdeau bagajele. Au fost și multe cazuri când refugiații au căzut în mâinile grănicerilor ruși.

Un Ucrainean din comuna Stârcea, care-și schimbase numele în Smit, se ducea la Cernăuți și lua persoane pe care le aducea până într'o luncă pe granița de pe malul Siretului. Aici le lua bagajele, spunându-le că merge să le treacă peste graniță, iar ei să aștepte că el va veni peste o jumătate de oră. În timpul acesta se ducea la comandamentul rus, unde anuța că la punctul cutare sunt persoane care vor să fugă. În mai puțin de cinci minute bieții oameni erau prinși și duși din nou la Cernăuți. Pe deasupra, la închisoare li se mai lua și hainele, dacă nu denunțau numele călăuzei care-i dusese până pe luncă.

Aceasta am aflat-o dela persoane care primiseră scrisori dela Nemți repatriați din Bucovina în Germania în toamna anului 1940. Printre cei arestați se găseau și Nemți, iar după convenția germano-rusă, orice persoană de naționalitate germană, oriunde s'ar fi aflat, avea dreptul să se repatrieze; și atunci Nemții au fost scoși din închisori și trimiși în Germania. Multe persoane au putut fi astfel salvate, dar și mai multe au căzut în ghiarele anticriștilor.

Cu jale mare ne uitam la soldații sovietici, care veniseră și ocupaseră Bucovina noastră, de unde cu o săptămână mai înainte, se retrăsese frumoasa armată română. Vedeam numai chipuri de oameni străini, care nici nu semănau a oameni, cu umerii obrajilor ieșiți în afară, cu ochii mici, între care nu erau niciunul mai îmbrăcat și mai spălat. Nu era nicio diferență între soldați și ofițeri. Pe toți îi vedeai scărpinându-se mereu pe la subsuori. Noi râdeam, dar ei se mândreau, spunând că e o cinste să fii murdar! Spuneau că ei fac parte din clasa muncitoare și sunt oameni pentru țară.

Văzând acest dezastru, nimeni nu mai avea curajul să lucreze. La primărie, la școală, la cârciumă, pretutindeni pereții erau plini cu afișe comuniste. La primărie aduseseră cărți de Marx, Lenin și Stalin, pe care le traduseseră în limba română. Ne întrebam unul pe altul: "Ce înseamnă asta, frate, suntem străini în țara noastră?" Vedeam grupuri de femei plângând, oameni disperați și vedeam totodată pe derbedei, pe bețivi și pe leneși cum se învârteau prin comună. Se bucurau văzând cum le vine pomana, căci avutul lor și-l pierduseră de mult bând și chefuind, iar acum căutau să se răzbune pe noi.

Comuna mea natală devenise comună de frontieră. Granița trecea chiar peste un ogor al meu, care era jumămăte de partea României și jumătate de partea Rusiei. Foarte des mergeam la lucru pe acel ogor, fie că aveam de lucru, fie că nu, mai mult pentru a vedea cum e păzită granița. Curând am început să dau ajutor celor care voiau să fugă în România.

Astfel am călăuzit pe directorul școalei din Tereblecea, pe niște doamne din Storojineț, pe un comisar de poliție din aceeași localitate, și pe mulți alții.

În timp ce treceam pe doamnele din Storojineț, am fost descoperiți. Persoanele respective erau conduse de o călăuză a mea, iar eu stam la un punct de observație pentru orice împrejurare. Totuși au avut timp și au trecut, cu călăuză cu tot, în România. Călăuza s'a dus împreună cu refugiații la poliția din Siret, care a felicitat-o pentru felul cum a procedat. Dar refugiații nu erau mulțumiți, fiindcă o parte din bagaj le rămăsese netrecut, aflându-se încă pe un ogor de porumb, lângă postul meu de observație. La întoarcere, călăuza mea a fost condusă pe granița de lângă Siret, de un locotenent de grăniceri român, care-i dase o scrisoare cu rugămintea s'o ducă soției lui la Cernăuți; urma să se refugieze și ea împreună cu alte soții de ofițeri.

La trecerea înapoi în satul nostru, călăuza a fost descoperită de grănicerii ruși; norocul a fost că porumbul era mare până în brâu și,

LOCURI DE SUFLET

Televiziunea ne-a oferit două tulburătoare momente mioritice: filmele "Poienile roșii" și "Miorița", ambele realizate la Chișinău.

"Poieneie roșii", scris și regizat de Emil Loteanu, programat la telecinematecă, a avut premiera în 1966 (când s'a dat o luptă îndârjită pentru cumpărarea versiunii originale, Moscova propunându-ne insistent copia dublată în limba rusă). Filmul a produs un adevărat șoc, care depășea sfera esteticului. Această baladă de cea mai pură esență mioritică, voit atemporală și aspațială (localizările sunt insignifiante), ca să poată fi plasate oriunde și oricând între Nistru și Tisa, reabilita spiritualitatea originară românească, impunându-se ca o înaltă expresie a ei. Ne întrebam uimiți și tulburați, cum de a putut să apară, în jumătatea ceea de Moldovă, atât de năpăstuită și umilită, supusă deznaționalizării violente, otrăvită cu cea mai sfruntată minciună istorică, ceva așa de românesc, ceva în stare să ne întoarcă spre noi înșine, spre ale noastre dintotdeauna... A fost o clipă de miracol, când Dumnezeu a fost român, cum avea să se spună în Decembrie 1989. De atunci, la Chișinău, pentru lungi ani și grei, nu s'a mai vorbit românește de pe ecran.

După un sfert de secol, vine "Miorița", balada-minune, pentru care compozitorul Tudor Chiriac a scris o muzică pe măsură, film distins cu premii internaționale, însă rulând, pe micul ecran, în premieră absolută pentru părțile noastre de țară; vine această creație răscolitoare, în care cuvântul, muzica și peisajul se întâlnesc fericit în efortul comun, patronat de grația divină, de a recrea universul de picior de plai, de gură de rai, atât de al nostru, ca să ne ajute să înțelegem mai bine semnificația "Poienilor roșii" de prim semn că centrul românismului se mută la Chișinău și să ne confirme adevărul, impus acum cu forța evidenței, că, așa cum la cumpăna secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea a existat Școala Ardeleană, la sfârșitul secolului al XX-lea putem vorbi de Școala basarabeană.

"Poienile roșii" și "Miorița" sunt locuri de suflet.

Iulia SCUTARU

PROTEST
rostit la Televiziunea Română în seara zilei de 30 Aprilie 1990

În calitatea mea de Preşedinte al Asociaţiei Mondiale "Pro Basarabia şi Bucovina" şi cea de candidat la Senat pentru regiunea Suceava, am sosit Duminică 29 Aprilie a.c., în satul Râşca–Fălticeni ca să-mi încep campania electorală. Ajunşi la Căminul Cultural ni s'a spus că "uşa a fost închisă acum o jumătate de oră de cineva care a fugit cu cheia".

Hărmălaie, vociferări... Până la urmă, sala a fost deschisă. Şi lumea, uitându-se speriată prin părţi, a început să intre.

După câteva minute, însă, un "fesenist", cum i s'a zis, a început să urle: "Iliescu, Iliescu!'.." O înscenare care a durat câteva minute în şir.

Văzându-mă în imposibilitatea de a-mi continua cuvântarea, am pornit împreună cu însoţitorii mei dela Bucureşti şi din judeţ spre casa gospodarului Vasile Condur unde eram găzduiţi cu toţii. Pe parcursul drumului însă, o distanţă de vreo 300 de metri, anturajul meu şi al lui Ion Puiu a început să fie agresat, insultat cu cele mai ordinare cuvinte şi bătut în modul cel mai barbar, şeful campaniei electorale judeţene Nicolae Alexoae, alegându-se cu nenumărate cucuie în cap, soţia sa – cu un omoplat crăpat, Gh. Condur – cu faţa tăiată şi o mână ruptă, Vichente Mironovici – cu ochii umflaţi de lovituri, cu faţa însângerată, timpanul spart etc.

De altfel, în prezenţa poliţiei din localitate, dela Fălticeni şi din Suceava au fost sparte toate geamurile dela casa gospodarului la care eram găzduiţi, a fost tăiat telefonul, lumina din casă şi din ogradă, rămânând astfel rupţi de orice contact cu Suceava şi Bucureştiul...

Dacă această barbarie electorală organizată nu s'a soldat şi cu morţi, meritul este totuşi al miliţiei şi al sângelui rece de care au dat dovadă sechestraţii.

Protestez cu vehemenţă contra acestei barbarii electorale organizate şi declar că în asemenea condiţii de terorism nu-mi pot continua campania legală de candidat în Senat.

Mulţumesc pentru atenţie.

Nicolae LUPAN

văzând Ruşii venind, călăuza a început să rărească porumbul, cu toate că nu era al nostru. Ruşii nu au porumb în Rusia, aşa că nu ştiau că porumbul nu se răreşte la vremea aceea, dar erau siguri că acea persoană venise din România. Ei au dat semnalul printr'un foc de armă, după care urma să vină dela comandamentul din sat doi grăniceri călări ca să o ia în primire. În timpul acesta de aşteptare, grănicerii ruşi i-au spus călăuzei să se aşeze pe iarbă, fără să-i facă percheziţie.

Călăuza a scos scrisoarea locotenentului şi, rupând-o în sute de bucăţi, a îngropat-o în dosul piciorului stâng. Când a sosit escorta, călăuza a fost transportată la comandamentul din Tereblecea, unde i s'a făcut o percheziţie corporală nemaipomenită, fără a i se găsi ceva. După aceea a fost băgată într'un beci cu apă până la genunchi. În aceeaşi noapte a fost scoasă de opt ori la interogatorii şi tot de atâtea ori băgată din nou în beci. După multă suferinţă şi chin, a fost transportată într'un lagăr de "arestaţi", care fuseseră prinşi, la fel ca şi călăuza mea, pe graniţă.

Lagărul se afla în curtea proprietarului Gârjţchi din comuna Vadul-Siret. În timp de numai o lună de zile după invazia Bucovinei, în acel lagăr se aflau 2.400 de persoane. Afară de acesta, mai existau încă nouă asemenea lagăre, toate pline. Acesta era lagărul pentru regiunea noastră, în care se aflau închişi: preoţi, profesori, învăţători, primari, funcţionari şi foarte mulţi pensionari, cărora comuniştii nu le-au mai plătit nicio pensie. Printe aceştia erau şi doi generali ieşiţi la pensie, al căror nume nu-l ştiu. Ceeace ştiu sunt cele ce-mi povestea călăuza, despre persoanele care se găseau acolo.

După o lună de zile a venit o comisie rusească şi fiecare deţinut a fost chemat din nou la interogator, dela care a ieşit fiecare după cum a avut noroc. Călăuza mea a scăpat susţinând ceeace declarase la început, când a fost prinsă, anume că se găsea la lucru şi că nu fusese în România. Când s'a întors acasă, ne-a povestit că numai 5% au scăpat şi că restul de 95% au fost încărcaţi în camioane şi duşi la gara Vadul-Siret, unde au fost urcaţi în vagoane de marfă cu destinaţia Siberia.

Dar să ne întoarcem la restul bagajului, care rămăsese netrecut. Acum graniţa se întărise mult cu grăniceri care veneau şi te legitimau pe câmp, chiar la distanţă de un kilometru dela graniţă. Eu aveam ascunse, în acel loc cu porumb, patru valize şi trei pachete, ale unui comisar, care vrea să treacă în România. Văzând că se dau mereu semnale de alarmă, m'am înţeles cu comisarul să plec acasă ca să aduc ceva de mâncare, urmând să trecem în noaptea următoare, deoarece ziua era imposibil de trecut şoseaua Cernăuţi-Botoşani, care e construită pe un terasament ridicat. Ne-am înţeles şi am plecat. Acasă mă aştepta un consătean, Ostafi Creţu, un om bun de altfel, care voia să afle despre reuşita noastră şi căruia eu, ca un nesocotit, i-am povestit totul. Ostafi Creţu s'a dus acasă şi a povestit, la rândul lui, nevestii-si şi nevestei unui văr al lui, Vasile Creţu, care, auzind toate acestea dela nevastă-sa, a plecat împreună cu ea şi cu un frate ca să ia lucrurile părăsite pe locul lui. Neştiind precis unde sunt şi căutând la întâmplare prin porumb, comisarul i-a observat şi a fugit după indicaţiile date de mine înainte de a ne despărţi, reuşind să treacă cu bine peste şoseaua periculoasă în spre România.

Ajuns în sat, m'am dus la primărie şi am cerut noului primar Alexe Gabor o adeverinţă că am pământ lângă graniţă şi că am dreptul să-l lucrez. Înarmat cu acest document pentru zonă, eram acum mai cu curaj, dar când am ajuns cu mâncarea la locul ştiut, ce să vezi? Nici comisar, nici bagaj! M'a apucat grija şi mă treceau fiorii, pentru că nu era nimeni care să-mi spună ce se întâmplase. În drum spre casă, m'am întâlnit cu un băiat al lui Ion Cojocaru, care mi-a spus că a văzut pe Vasile Creţu şi pe fratele său, Niţucă Creţu, căutând prin porumb. Atunci m'am lămurit. Eram acum sigur că aceştia luaseră bagajul. La intrarea în sat, l-am întâlnit şi pe Vasile Creţu, care mi-a spus că merge la câmp. Bine înţeles că nu mi-am trădat ce-aveam pe suflet, dar în ochii lui am observat o bucurie nebună. Vasile îmi zise că el ar bea ceva şi că să merg cu el la cârciumă. M'am dus, dar n'am băut nimic. Seara am aflat dela vărul său, Ostafi Creţu, că aceştia doi, Vasile Creţu şi frate-său, Niţucă Creţu, luaseră bagajul şi-l împărţiseră între ei. Erau lucruri de valoare. Într'un geamantan ar fi fost şi suma de 60.000 lei, care pe timpul acela însemna ceva. Mai

târziu, când și-au închipuit că eu am uitat întâmplarea aceasta, au început să poarte din lucrurile furate, care se deosebeau ușor de hainele noastre.

Dealtfel îi urmăream cu atenție, fiindcă primisem îndrumări printr'o scrisoare clandestină să predau bagajul grănicerilor români, iar dacă nu-l pot trece, să-l păstrez la mine. Ce era să păstrez, când bagajul nu mai era? Văzând odată pe nevasta lui Vasile Crețu cu mai multe lucruri străine pe ea, am început s'o iau la rost, spunându-i dela obraz:

"Ce credeți voi că n'o să crape asta odată? Dacă rămân Rușii aici, norocul vostru, dar dacă se vor întoarce Românii, vă vor pocni oasele în lanțuri și veți spune și țâța ce-ați supt-o!"

Pentru aceste cuvinte, Vasile Crețu s'a răzbunat a doua zi, spunând unui văr al meu, Leon Nimigeanu, și nevestei acestuia, Veronica, că "o să-i pocnească lui Dumitru al lui Niculai oasele în Siberia, nu Leontinei mele în lanțuri, când vor veni Românii". Acest nemernic s'a vorbit și cu alți derbedei și m'au reclamat la N.K.V.D. Din această cauză am fost chemat de mai multe ori la poliție, unde m'au interogat după o coală de hârtie, la care se uitau mereu: reclamația contra mea. Mă întrebau foarte blajin, oferindu-mi scaun și țigări și scriind mereu. Aceasta a fost în toamna anului 1940. Pe data de 13 Iunie 1941, pe când mă găseam încuiat în vagon pentru deportare în Siberia, deodată intră pe ușă un căpitan de miliție purtând o geantă cu actele celor ce se găseau în vagon. Venindu-mi rândul, am fost întrebat de toți moșii și strămoșii, din ce neam mă trag și pe cine mai am în România. Cum stam aproape de acel NKVD-ist, am putut vedea aceeași coală de hârtie, după care fusesem interogat la Tereblecea. M'am îngrozit și mai mult când am văzut iscălitura lui Vasile Crețu, în românește, sub reclamația scrisă în rusește, limbă pe care consăteanul meu nu o cunoștea...

Dumitru NIMIGEANU
(Din cartea "Însemnările unui țăran deportat din Bucovina", 1958, Paris)

In Memoriam

IRINA CHIRIAC

SOȚIA MEA

Mi-a fost dătătorul de optimism și echilibru. Mi-a fost inspiratorul, sfătuitorul, corectorul, criticul a tot ce-am scris, bun – rău, de când eram împreună: 30 de ani, 7 luni și două săptămâni.

Era dispusă, dacă mă vedea scriind, să îndeplinească cele mai grele munci necesare traiului, numai să nu mă deranjeze. Mă iubea, mă stima, mă apăra, ținea minte tot ce trebuia să fac, cu cine trebuia să mă întâlnesc etc.

În Istorie avea favoriții ei: dacii, Cuza Vodă, Carol I și, în special Constantin Brâncoveanu, singurii cu care "mă trăda" în inegalabila ei fidelitate față de mine.

Merita mult mai mult decât i-am putut oferi în condițiile comunismului. Mă uitam neputincios la ea cum aluneca spre nesfârșit, fără putința de a o ajuta. Tocmai pe ea, care făcuse tot ce se putea în multiplele mele boli.

Mă uitam neputincios la securea care cobora lent, diabolic, s'o despartă de viață.

A deschis ochii, și-a ridicat subțiatele brațe, roase de boală, m'a îmbrățișat firav și mi-a șoptit aproape imperceptibil: "Îmi pare rău de tine".

Cruzimea naturii este inimaginabilă!..

IULIA SCUTARU: Am cunoscut-o pe Irina noastră dragă la o ședință a Studioului de Istorie "N. Iorga". M'a impresionat chipul ei, cu trăsături fine și severe, ca de icoană bizantină. Apoi aveam să-i descopăr atâtea calități morale și intelectuale... Era un medic minunat. Câți dintre noi și de câte ori n'am apelat la competența ei profesională, la calda-i omenie! Avea o inimă generoasă, un spirit deschis, o minte pătrunzătoare. Făcea totul cu seriozitate, cu rigoare, cu simț de răspundere. Aceste însușiri caracteristice i-au prins și ne-au prins atât de bine tuturor în îndelungata și rodnica activitate de secretar al Studioului, pe care a depus-o neprecupețindu-și efeorturile, angajându-se plenar, cu sufletul ei mare de româncă munteancă, în slujirea cauzei românilor basarabeni și bucovineni...

Știu de asemeni ce soție și mamă bună, ce om de casă era această intelectuală autentică. Soții Chiriac și-au împrejmuit căsnicia cu o discreție, care mergea până la pudoare.

Am ținut să zic aceste cuvinte la marea trecere a Irinei. Pe Alec, prietenul nostru drag, Dumnezeu să-l întărească să poată îndura pierderea celei ce a fost jumătatea lui în adevăratul sens al cuvântului, în sensul profund al legendei indiene, care spune că Supremul Creator ne-a trimis în lume ca jumătăți de fruct, care se caută, se caută, până se găsesc și se completează, refăcând întregul. Puțini au această șansă. Voi ați reușit. Să-ți rămână, Alec, această mângâiere, așa cum o mângâiere va fi și pentru sufletul Irinei, în eternitatea în care pleacă!

Pr. Gh. CUNESCU: Plângem și fericim totodată pe cei ce plâng și pot să plângă și pe cea care merită, cu prisosință, omagiu lacrimilor. Adormita Irina Chiriac și l-a câștigat prin calitățile și meritele ei sufletești, umane, sociale, cultural-științifice, prin activitatea ei prodigioasă, dedicată folosului și binelui semenilor.

Irina înseamnă pace, pașnică, iubitoare de pace... – și răposata Irina Chiriac a corespuns perfect onomasticei sale împărătești. A excelat în calm, stăpânire de sine, bunăvoința, atenție, generozitate, educație aleasă, față însorită..., însușiri luminoase, care înnobilează și fericesc și viața, și familia și societatea.

A scris și tipărit peste o sută de cărți și broșuri, traduse și răspândite universal, vădind competență, metodă științifică și talent literar. A participat ca invitată și delegată la congrese medicale internaționale, precum cele dela Edinburg, Londra, Bruxelles, Paris, Praga, Varșovia, București.

A ținut numeroase conferințe radiofonice. A activat cu atribuții de secretară la Studioul de Istorie "Nicolae Iorga", unde soțul, Alexandru Chiriac era președinte. O activitate profesională, publicistică, culturală intensă, încât surprinde faptul că a reușit să facă atâtea într'o viață relativ scurtă, de numai 64 de ani...

Dumnezeu s'o ierte și veșnică să-i fie pomenirea!

ANGELA CHIȚU: Cu nemărginită durere aducem omagiul nostru înlăcrămat celei care ne-a fost, timp de peste treizeci de ani, colegă în laboratorul de igiena copiilor și tinerilor.

Dotată cu o neobișnuită putere de muncă, Irina Chiriac a adus contribuții la elaborarea unor lucrări științifice de referință, îmbogățind domeniul cu noi cunoștințe privitoare la factorii care controlează creșterea și dezvoltarea copiilor din țara noastră...

Ne închinăm cu pioșenie, acum, când ne despărțim de ea și asigurăm îndoliata familie că Irina Chiriac rămâne în amintirea noastră ca un exemplu luminos de muncă devotată, pasionată, închinată tinerelor generații.

R Â N D U R I   D I N   S C R I S O R I

Iubite Domnule Lupan,

Deși nu ne-am văzut decât o singură dată, acum câțiva ani la Sitges, m'am gândit deseori la acea întâlnire și la tot ce am vorbit atunci despre o Basarabie în care am trăit primii mei ani de copilărie... Citind zilele acestea, de când mă aflu în Elveția, Nr. 1 din "Basarabia și Bucovina", pe care mi l-a împrumutat prietenul Ben Sergentu, și dând peste articole în legătură cu acele timpuri istorice basarabene, mi-am readus aminte de ele. Cât și de o vacanță la Condrița. Mai există mănăstirea? Dar Căpriana?..

Îți scriu aceste rânduri, grăbite, ca să-ți spun că am citit din scoarță'n scoarță revista d-tale, pe care aș vrea să o primesc regulat la Madrid, plătindu-mi bineînțeles abonamentul. Tot ce e în legătură cu Basarabia mă pasionează și recuperarea ei pentru românism și pentru România face parte din planul meu vital. Dacă aș putea, dacă viața mi-ar da pace, lucru pe care nu mi l-a dat niciodată, m'aș întoarce și eu în Țară... Spune-mi te rog în ce fel aș putea să-ți vin într'ajutor și dacă acest ajutor poate fi de vreun folos.

Dorindu-ți succes în tot ceea ce faci, pe linia de admirabil românism pe care te afli de atâția ani, îți strâng mâna cu prietenie

al dtale,

Vevey, 12/III/90. Vintilă HORIA

Nicule dragă,

...Te-am cunoscut cu prilejul vizitelor la București și apoi ultima dată în anul 1974. Despărțirea în Gara de Nord, de familia unui român, care pleca în necunoscut și căruia nu-i puteai întinde o mână de ajutor ne-a răvășit sufletele.

Dar spre marea bucurie te recepționam la "Europa liberă". Te-am urmărit cu emoție, cu bucurie că glasul unui basarabean răsună pentru a ține trează flacăra românismului pe chinuitele meleaguri basarabene...

Regăsirea noastră s'a produs într'un lăcaș de rugăciune, la Biserica Precupeții Noi, pe data de 17 Martie a.c. Cu acest prilej, alături de bucuria regăsirii, am aflat lucruri nebănuit de mari și anume că ești exponentul principal al acțiunii sfinte pentru dezrobirea chinuitului plai basarabean și bucovinean...

Te felicităm, te admirăm și ne mândrim cu tine că prin acțiunile desfășurate, aici în București, în zilele de 24, 25 și 27 Martie ai oferit sutelor de basarabeni, bucovineni și celor localnici clipe de înălțare sufletească pe care le-am trăit și cu oaspeții dela Chișinău, prin glasul cărora am aflat de dorințele arzătoare de a fi împreună după cum am fost începând cu data de 27 Martie 1918...

Te asigur că anișorii noștri (opt decenii) nu ne vor împiedica să activăm în cadrul Asociației "Pro Basarabia și Bucovina". E o datorie sfântă a tuturor basarabenilor și bucovinenilor să antrenăm și pe alții la cauza tuturor românilor...

Să ne trăiești ani mulți,

27 Martie 1990. Fam. DRĂGHIȘTEANU

Dragă frate Lupan, îți mulțumesc pentru rândurile pe care le-am citit cu plăcere. Este un mare progres că ai putut să muți societatea "Pro Basarabia și Pro Bucovina" dela Bruxelles la București. Să mulțimim bunului Dumnezeu că am ajuns și aceste zile de lumină... Dacă voi merge la București te voi căuta.

Ieri, la televizorul german, am văzut o scurtă emisiune privind Basarabia. Există acolo o mișcare românească demnă de cinstit. De pildă, o rusoaică, colonizatoare, declară că o colegă de-a ei de birou, romancă, i-a adus la cunoștință că ar fi cazul să se întoarcă în Rusia, odată ce Basarabia se va uni cu România. Iar un tânăr Roșca, dacă bine îmi amintesc figura printre ai tăi, declara că ultimul imperiu al lumii, adică cel rusesc, începe să se dezmembreze și arăta harta pe care o ai și tu, cuprinzând Moldova cu Basarabia alături de Transilvania și Muntenia.

Acuma te rog foarte mult să insiști pe lângă frații basarabeni asupra o r t o g r a f i e i   r o m â n e ș t i, UNA SINGURĂ, care corespunde spiritualității limbii noastre latine și nu cea introdusă de comuniști prin care se mutilează această spiritualitate.

De exemplu, regula care trebuie respectată privitor la "â" din "a" și "î" din "i" este cât se poate de clară: "î" se pune la începutul cuvintelor și la sfârșitul verbelor de conjugarea a patra (a urî, a coborî) în toate celelalte cazuri, deci, la mijlocul cuvintelor se pune "â" din "a" ca de pildă "pâine", "mână" și așa mai departe.

La fel, acolo unde cade o vocală într'un cuvânt se pune apostrof și numai unde se unesc două cuvinte se așează liniuța de unire: "s'a dus" și "mi-au spus" etc.

În schimb, pe tine te felicit că scrii cu ortografia corectă și nu cu cea comunistă...

Giessen, 22 Februarie 1990 Ovidiu VUIA

Dragă Domnule Halipa,

A fost o supriză plăcută pentru mine să primesc scrisoarea dumitale cu propunerea de a adera la Asociația culturală "Pro Basarabia și Bucovina". Statutul "PBB", și mai cu seamă Articolul 5, este întru totul în spiritul concepției mele asupra idealurilor pe care ar trebui să se bizuie o Asociație cu adevărat patriotică a românilor de pretutindeni și aderez la ea din toată inima. Te asigur că voi continua și de acum înainte să contribui în măsura posibilităților mele la propagarea și fundamentarea cauzei drepte a basarabenilor și bucovinenilor...

Tel-Aviv, 29 Aprilie 1990 Michael BRUCHIS

Mult stimate Domnule Nicolae Lupan,

În zilele acestea am lecturat revista "Basarabia—Bucovina" ctitorită și îngrijită de Dvs. și vă mărturisesc cu toată sinceritatea și conștiința împăcată în fața lui Dumnezeu, că am încercat o deosebită înălțare sufletească—patriotică pentru multe din aspectele istoriei noastre naționale — unele necunoscute, altele parțial cunoscute din trecutul atât de zbuciumat al vetrelor noastre strămoșești Basarabia—Bucovina; Țara întreagă, poporul român și în special generațiile tinere vă pot fi recunoscătoare pentru lupta și strădania Dvs. de a se face auzit în lumea largă glasul de durere al neamului nostru: cotropit, subjugat, exploatat și umilit zeci de ani...

Gh. N. CIOCĂNEL, Brașov.

B A S A R A B I A   Ș I   B U C O V I N A
Revistă de istorie, cultură și informare
Asociația Mondială "Pro Basarabia și Bucovina"